

Fondată: 1998
Anul XXI

ELANUL

Nr. 201
NOIEMBRIE
2018

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

DAN RAVARU și Unirea Bucovinei cu România

Dr. Laurențiu CHIRIAC

Evocarea actului istoric de la 28 noiembrie 1918 al **Unirii Bucovinei cu România** în anul sărbătoririi **Primului Centenar al României Mari** reprezintă din partea cunoscutului om de cultură vasluian **DAN RAVARU** un efort de a ne face prezenți la întâlnirea cu istoria și, de ce nu, o reușită încercare de a populariza în rândul populației județului Vaslui, printr-un interesant volum - intitulat sugestiv **REVENIREA BUCOVINEI LA ROMÂNIA. Centenarul Marii Uniri** (Iași, Editura PIM, 2018), tot contextul intern și internațional al acelei reușite românești care a dus la făurirea statului național unitar român.

În acest context, demersul scriitoricesc al cunoscutului profesor vasluian **DAN RAVARU** se înscrie ca o datorie sfântă a sa în a aminti, prin intermediul mai multor volume pe care le-a conceput și scris încă din anul 2017, momentele istorice cele mai importante pe care poporul român le-a trăit în realizarea idealului său național de unire a tuturor românilor în cuprinsul unui singur stat - România. Desigur, un prim pas important în realizarea Marii Uniri a fost Unirea Basarabiei cu România, căci existența neamului românesc nu poate fi concepută fără acest pământ strămoșesc dintre Prut și Nistru.

De altfel, definită ca punct culminant al unui proces istoric, de creare a unității de stat românești, **Marea Unire de la 1 Decembrie 1918** constituie o fecundă temă de studii, reflecții, controverse, dată fiind complexitatea fenomenului și contestarea feroce de către perdanți a **sistemului de la Versailles**. Tocmai de aceea, **componenta bucovineană** a acelor evenimente este probabil o parte mai sensibilă a procesului de făurire a **României Mari**, de vreme ce astăzi observăm cum naționalismul ucrainean pare să fie mai periculos pentru românii bucovineni decât samavolnicia rusească. Este, de aceea, una din fisurile sistemului, nerezolvată convenabil până acum nici de către unii, nici de către ceilalți. Această problemă majoră nu ar putea fi rezolvată corect fără a lua în calcul un întreg secol de zbuțuită istorie, cu dileme identitare și deplasări de interese, mai cu seamă în sânul păturilor privilegiate bucovinene..

Din acest punct de vedere și nu numai, profesorul **DAN RAVARU** are meritul că - în cadrul acestui al cincilea volum - a reușit să analizeze toate aceste sensibilități din spațiul bucovinean, prin evocări și

mărturisiri pertinente ale celor care au trăit atunci, prin întâmplări și acte de viață sugestive și care reflectă o anumită gândire a oamenilor din acea vreme. Autorul și-a structurat cartea în două părți principale **“Rememorări”** și **“Unirea”**, fiecare cu capitolele ei, acestea constituindu-se în subiecte de profunzime mai puțin cunoscute publicului larg: **“Bucovina”, “Lupta națională”, “Problema etnică”, “Cultura”, “Școala”, “Viața religioasă”, “Viața politică”, “Gloanțele de la Sarajevo”, “Bucovina în război”, “Revoluțiile rusești și momentul Brest-Litovsk”, “Cei plecați și cei de acasă”, “În preajma marilor prefaceri”, “Adunarea Constituantă” și “Unirea”**.

- continuare în pagina 5 -

Istoria Bârladului

(urmare din numărul 199)

Gheorghe CLAPA

Am văzut că la anul 1757, domnul Constandin Mihail Cehan Racoviță face danie mănăstirii Sf. Samoil din Focșani toată moșia târgului, lipsind prin acest mijloc pe locuitorii târgului de imașul pentru vite și terenul pentru semănături, rămânând numai vatra târgului. Această danie domnească, atingând existența zilnică a târgoveților, îi îngrozi cu totul; dar neavând nici un document cu care să-și revendice drepturile, câțiva din târgoveți venind la Divan, cu răvaș de jalobă, se plâneră lui Vodă, că „fiindcă și când era locul gd. (domnesc) nu să dejmue cu de acest fel, de vreme ce sunt și ei lăcuiori la un loc ca acesta în drumul cel mai împărătesc”. Urmare acestei plângeri, Domnul Constandin Mihail Cehan Racoviță, dă o carte de apărare (la 12 martie 1757), prin care târgoveții bârlădeni, sunt scutiți de plata chiriei pentru case și pivnițe și să nu dea zăciuală din grădini. Sunt obligați a plăti zăciuală mănăstirii „numai din țarini și din fânețe și din prisăci, de la câmp”. Această hotărâre deși a fost respectată de mănăstirea prooroc Sf. Samoil din Focșani (până la 10 decembrie 1785, atâta vreme cât a fost stăpâna moșiei târgului), nu mulțumește de bârlădeni, și în temeiul drepturilor lor de stăpânire, n-au voit să plătească nimic.

Târgoveții știindu-se stăpâni pe moșia târgului, pe baza privilegiului dat de Ștefan cel Mare, din anul 1495, în care se arată „că le cercetăm hotarul lor cel vechi, care din veacuri s-a ținut de acel târg al Bârladului”, rezultă că obștea târgoveților a fost stăpânită și folosea acest hotar „din veac” adică înainte de întemeierea statului, și deci **fiind oameni liberi** nedepinzând de nimeni, nu s-au supus îndatoririlor de a plăti mănăstirii sau boierului dajdiile impuse (chirii, bezmen, zăciuală). Din această cauză au urmat un șir întreg de jalobe și de judecăți, timp de peste 50 de ani (1757 martie la 1815 februarie).

Între timp, moșia târgului trece prin mai multe mâini*. Câtă vreme a fost în stăpânirea mănăstirii s-a respectat hotărârea domniei, de a nu supune pe târgoveți la plata de chirii și zeciuală din grădini, însă de când moșia a trecut în proprietatea spătăresei Catrina Sturzoae, aceasta n-a mai respectat privilegiul domnesc și a început „a-i supăra cu multe chipuri”. Noul stăpân începe prigonirile și asupririle, cere bezmen și dijmă, căutând să-i asimileze cu birnicii. În acest scop spătăreasa Sturzoae dimpreună cu vel logofătul Gheorghie Sturza întocmește o scrisoare de învoială (1785 mai 10), făcută din partea a șase delegați bârlădeni, prin care se obligau a plăti dijma pentru arături și fânaș, se strânge imașul, iar casele de pe moșie să aibă a-și da adetul după ponturi.

Această învoială a fost întărită de domn, cu hrisovul din anul 1786 mai 13. În document se arată: cu multe jalobe date de târgoveți, a fost rânduit „al nostru cinstit și credincios boieriu d-lui Gheorghie Sturza vel logofăt” (ruda boierului), ca „după scrisorile de învoială” să se stabilească locul de imaș „cât loc vei socoti d-ta ca să fii pentru imașul vitilor lor și va rămâne mulțămărită și d-nei spătăreasa”, și „ca să nu fie supărați a plăți”. Învoiala a fost făcută cu oameni mai proști și mai docili, îngroziți cu închisorii, izgonind pe cei mulți, care ar fi putut apăra interesele târgoveților (după cum arată anaforaua din 1792 august 9).

Urmare jalbelor date de toți locuitorii târgoveți, prin care se arată că moșia dintru început a fost dată pe seama târgoveților „ca să se hrănească pe dânsa” și au fost scutiți

de orice dări, iar acum stăpâna moșiei îi supără cu dijmele și bezmenul, se convoacă Divanul pentru judecată. Prin anaforaua din 1792 august 9 se cercetează actele ambelor părți, și se recunoaște ca târgoveții „să nu fie supărați întru nimica pentru case, pivniți și grădini”. Totuși, se lasă ca hotărârea să fie luată de Domn „fiind hrisoave domnești și la o parte și la alta”.

Târgoveții bârlădeni, văzând că judecata boierească nu le dă dreptate, nu se supun pretențiilor spătăresei, refuză să plătească adetiul pentru casele ce sunt făcute pe moșie, dijma și claca, își construiesc case pe moșie, se dedau la încălcări de hotar și dau drumul la vite să pască pe moșie, fără consimțământul proprietarei (după cum se constată din înștiințarea către domnie de Aga Alecu Iancu Leu, ispravnic de Tutova, din 1786 iulie 28). Acte de nesupunere din partea târgoveților se constată tot timpul (de la 1803 ianuarie 6 până la 1813 decembrie 26), astfel că Domnia este nevoită a da diferite ordine către ispravnicii Tutovei, pentru apărarea drepturilor proprietarei; totul însă este în zadar. Situația nu se liniștește, iar înfrânarea pornirilor târgoveților nu dă rezultate. Reclamațiile se țin lanț, atât din partea proprietarului Neculai Dimache ginerele Catrinei Sturzoaei, cât și din partea târgoveților. Sub presiunea luptei dusă de târgoveți, domnul se vede nevoit a fixa zi de judecată la Divan pe la sfârșitul lui Septembrie, și totodată se dă un hrisov (1814 iulie 21), prin care se poruncește ispravnicilor de Tutova de a nu îngădui proprietarului să încaseze bezmen pentru case și plată pentru imaș până la judecată. Proprietarul moșiei, fiind nemulțumit de hotărârea domnului, intervine cu o jalbă și arată că bârlădenii se împotrivesc învoielilor și sunt instigați la răzvrătire de unul din ispravnici – banul Ioniță Iamandi. Urmare acestei jalbe, se dă ordin biv vel spătarului Ioan Jora ca să îndemne pe bârlădenii răzvrătiți să dea boierului toate veniturile și bezmenurile, până la termenul de judecată (doc. 1814 august 8). Judecata boierească nu are loc, așa după cum s-a stabilit, la finele lunii septembrie. Boierul se folosea de toate mijloacele de constrângere și de tergiversare, iar târgoveții se dedau în continuare la nesupuneri. În sfârșit, la 10 decembrie 1814, domnul Scarlat Alexandru Calimah „pune îndatorire veliților boieri ca să se adune la mitropolie și să asculte cu mare luare aminte jaloba” locuitorilor din târgul Bârladului și cererea proprietarului. Divanul domnesc, prin anaforaua din 14 decembrie 1814, cercetează și ascultă ambele părți din proces (pe baza actelor prezentate), se informează asupra obiceiurilor ce s-au urmat cu stăpânire la acel loc (aducând și exemple) și înțelegând „că au urmat o oarecare șchevurie și catahrisis (abuz)”, și dă o hotărâre de compromis pentru a nu supăra pe nici una din părți, și a nu vătăma interesele proprietarului.

- Va urma -

* La 1785 decembrie 10 se face un schimb de moșii: lordachi Cantacuzino biv vel spătar dă mănăstirii Sf. Samoil moșia Vădurelile pe Răut în ținutul Soroca și primește moșia Bârladului; la 1785 ianuarie, spătarul lordachi o dă iarăși în schimbul surorii sale Catrina Cantacuzino, pentru alte moșii de la ținutul Hârlăului; spătăreasa Catrina Cantacuzino dă de zestre moșia Bârladului fiicei sale Elena, căsătorită cu stolnicul Dumitrachi Miculescu; și în sfârșit aceasta dă zestre fiicei sale Profira căsătorită cu biv vel spătarul Neculai Dimache (1813 noiembrie 21).

Contribuții la nordul ținutului Covurlui în secolul al XV-lea

Sorin LANGU

Spațiul gălățean a fost vitregit de istorie așa că sursele istorice sunt deseori incomplete și fragmentare. Coridor de tranzit pentru nomazi, dovadă tumulii prezenți încă pe teritoriul Județului Galați,¹ zona începe să-și revină după întemeierea Moldovei, și mai ales după ce sudul Moldovei intră sub autoritatea domnilor suceveni. Ceea ce ne propunem este să prezentăm nordul județului prin prisma documentelor de cancelarie emise în secolul al XV-lea.

Un prim document este datat 6 iulie 1438, este emis de cancelaria lui Iliș și Ștefan la Vaslui² și prin el i se întăresc pisarului Mihai Oțel mai multe seliști pe apa Corodului (Seliștea lui Stan Sârbul, Movila Corodului, Seliștea Sârbilor ș.a.), pe apa Oancei (seliștea Stoenești). Aceste locuri sunt pe apele din sudul podișului Covurlui, dar este și mult pământ pustiu: „și de la Movila ce Mare până la gura Corozăului, pe de amândouă părțile, încât ar pute să-ș așeze sate cu cotunurile lor și să aibă și fânațe.” Al doilea document este datat între iulie 1438 și august 1442,³ este emis de aceeași voievozi, întărește satele dăruite în documentul anterior și acordă altele noi: unele în zona Berheciului, Județul Bacău, unde are acum casa, pe Siret, în zona Tutovii, și în zona Corodului, unde a avut casa. Se pare că, boierul nostru avea casa în nordul județului, dar apoi, urcând pe scara ierarhică, se mută în zona Bacăului. Grămătic (pisar), adică scria actele, la început, ajunge chiar în Sfatul Domnesc,⁴ iar nepotul său de frate ajunge un boier de încredere în Sfatul lui Ștefan cel Mare.⁵

În 15 iulie 1448 este emis al treilea document care ne interesează prin care Petru voievod îi întărește lui Cernat Ploscarul și fratelui lui, Șteful, peste 30 de sate, seliști, prisăci și locuri de sat.⁶ Din același document aflăm și unde își aveau casa boierii noștri, și anume Cernătești, pe Geru, actualmente Comuna Smulți. Printr-un document din 6 martie 1443 Cernat era deja membru al Sfatului Domnesc înainte din 1443,⁷ ploscarul fiind un subaltern al marelui paharnic.⁸ Acest document, foarte important și pentru faptul că este primul emis de Ștefan al II-lea asociat cu fratele său, Petru al III-lea, spune că anterior, domnul Ștefan al II-lea întărise un sat vândut lui Mihul pisar „înaintea noastră și înaintea boierilor noștri”, printre care este menționat și Cernat Ploscarul, ceea ce ne face să credem că făcea parte din Sfatul Domnesc de atunci.

Revenind la documentul din iulie 1448, aflăm locurile întărite de domnitor fraților Cernat, aflate, în mare parte, în nordul ținutului Covurlui. Din enumerarea din document observăm că ele se concentrează în mai multe zone: pe teritoriul comunei Smulți, drumul Siretului, arealul Foltești – Fârțânești - Târgu Bujor, triunghiul Valea Mărului – Mândrești – Corni, drumul Prutului, arealul Grivița- Călmățui.

Zona/areal	Nr. Sate	Procent
Smulți - Drăgușeni	8	23,5
Siret	6	17,5
Foltești – Fârțânești - Târgu Bujor	10	29,5
Valea Mărului – Mândrești – Corni	3	9
Prut	2	5,75
Grivița- Călmățui	2	5,75
Altele	3	9
Total	34	100

Putem vorbi de 3 areale preferate: Smulți – Drăgușeni (Cernătești, pe Geru, com Smulți, Gorunești, la obârșia Gerului, mai jos de Cernătești, Milești, azi în Smulți, loc de sat între Milești și Frățilești, seliștea Frățileștilor, lângă Smulți, Pâtcăești, sat Fundeanu, com Drăgușeni,

loc de sat între Motoșești și Vitezești, loc de sat după Vitezești, sat Fundeanu, com Drăgușeni Smulți, pe Suhurlui), Foltești – Fârțânești - Târgu Bujor (Flămânzi și gârla Flămânzilor, pe Prut, lângă Foltești, Iezerul Covurluiului cu gârla, în Foltești, seliștea Comîneștilor, la gura Cneajei, lângă Umbrărești, inclus în Tg Bujor, seliștea Folteștilor, seliștea lui Fâlfoi, com Umbrărești, Tg Bujor, seliștea lui Radu și Radici, în Fârțânești, seliștea lui Mănea, pe Covurlui, lângă Umbrărești, Tg Bujor, seliștea Șcheilor, în Fârțânești, seliștea Dumii, Toncești cu gârla lângă Brateș⁹) și drumul Siretului (Blăjari și Merești, pe Bârlad, Blăjari contopit cu Ivești, pe valea Călmățuiului, lângă com T.Vladimirescu, Mănăstirea de la gura Bârlăjiței, la Blăjari, ocinele Liești, sat pe Bârlad, Gârlești, sat pe Bârlad, Tălăbești, lângă T.Vladimirescu,). Este, se pare, unul din cele mai mari domenii boierești ale secolului al XV-lea.¹⁰

O parte din aceste sate și seliști apar într-un alt document, emis de cancelaria domnească a lui Ștefan cel Mare, la 24 septembrie 1468.¹¹ Satele, seliștile, locurile de sate, fântânile etc. întărite de actul domnesc se află în trei areale: nordul Județului Galați (Cernătești, Motișești, seliștea lui Tatul, poiana de la Deochiați, Rădicești, seliștea de la morile de la Prut-„unde a fost Fara”, viitorul sat Ferești,¹² jumătate din iezerul Covurlui și jumătate din gâră), sudul Județului Vaslui (Fântâna Călugărului, horodiștea de la Bogdana, moara de pe Smila, loc pustiu pe Smila, loc de moară la Bucoveni), Județul Suceava (Rușciori, Ungurașii, jumătate din Răusenii, seliștea unde a fost tătarul Petir și poiana). Se observă că majoritatea satelor se află în nordul Județului Galați, unde se aflau și restul posesiunilor familiei Cernat. O parte din noile achiziții sunt preluate de la celălalt mare boier Mihail Oțel, mai precis de Herman, nepotul său de frate, care vinde pentru suma de 75 de zloți satul Motișești, seliștea lui Tatul și poiana de la Deochiați.

Aceste posesiuni ca și originea lui contribuie la numirea Șteful Cernat (Cernătescu) în Sfatul Domnesc. Primul document în care apare este un document din 1468,¹³ prin care se întărește Mănăstirii Putna jumătate

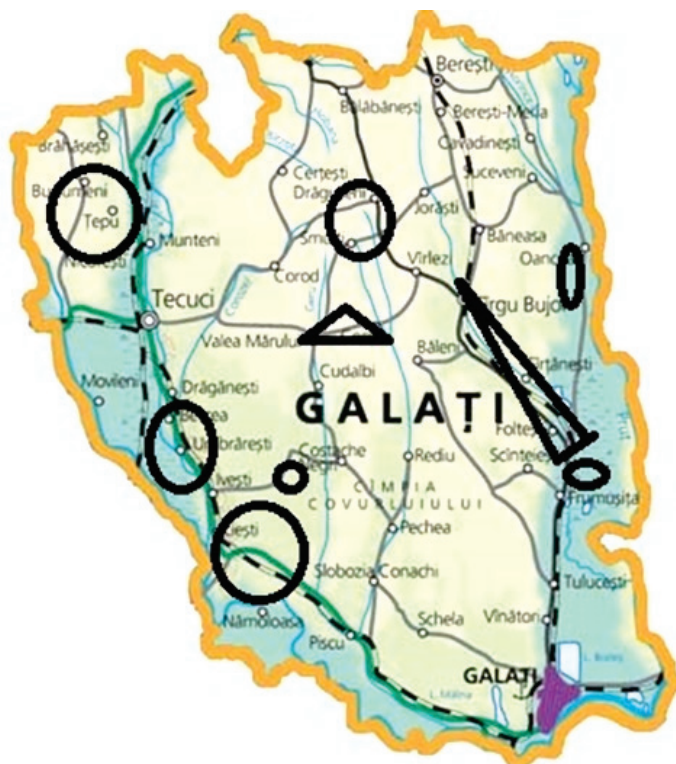

Foto 1: harta Jud. Galați cu zonele menționate în documentele sec. XIV

din satul Maneuți, iar ultimul, este datat 3 septembrie 1473,¹⁴ și în toate apare ca boier fără dregătorie.

Legat de familia Cernat, o ipoteză interesantă este că „Răreșoia”, mama lui Petru Rareș, se trage din această familie, ipoteză sprijinită și pe meseria de bază a lui Petru, negoțul cu pește.¹⁵ Mărturiile sunt în acest sens destul de precare, câteva documente care atestă meseria anterioară domniei, negoțul de pește, și o legendă, relatată de Moise Pacu, cum că voievodul moldovean s-ar fi născut într-un sat, dispărut între timp, aflat în fața Vadului lui Isac;¹⁶ informația profesorului gălățean este însă tratată cu circumspecție chiar de dânsul, fiind preluată din legendele locale. În același timp frații Cernat, se pare, stau la baza unei familii care dau oameni iluștri, cum ar fi generalul Alexandru Cernat.¹⁷

Demografic, sudul Moldovei nu stătea foarte bine, numărul de așezări menționate în sec.XV fiind redus comparativ cu alte regiuni. Enumerația de mai sus poate induce în eroare, dar nu toate reprezintă așezări umane. Majoritatea aparține seliștilor, locurilor de sat, prisăcilor, locurilor pustii etc. Acest lucru poate avea mai multe explicații. În primul rând zona de sud este slab populată, intrând târziu în posesia domnilor moldoveni.¹⁸ După cum se știe, există două teorii majore în legătură cu stăpânirea sudului Moldovei: că acesta a intrat în posesia moldovenilor în timpul lui Alexandru cel Bun sau, a doua, în timpul lui Ștefan cel Mare. Indiferent de variantă, istoriografii pornesc de la ideea că sudul Moldovei a intrat sub autoritatea domnilor moldoveni în sec. XV,¹⁹ timp prea puțin pentru popularea zonei. Mai mult, lipsa autorității le făcea extrem de vulnerabile. Un alt argument ar fi că toate mănăstirile din zona de sud a Moldovei apar în secolul XVII, excepție Mănăstirea Cărlomănești, și, la fel de important, ele sunt ctitorii boierești și nu domnești, semn că autoritatea domnească era volatilă în zonă.²⁰ Mănăstirea Cărlomănești, amintită în documentul din 1448, ține de zona Bârladului, fiind la 35 de km. de Bârlad, dar este ctitorită local. De aceea nu există o protecție domnească, nu

există dani domnești, existența mănăstirii fiind discontinuă, așezările din zonă fiind incapabile să asigure o continuitate în acest sens.²¹ Un al treilea argument este celebrul privilegiu comercial al lui Alexandru cel Bun din 1408 acordat negustorilor lioveni, și reînnoit de domnitorii moldoveni. Privilegiul menționează drumurile comerciale și locurile de vamă: ”iar pentru liovenii ce vor merge la Brăila după pește, la vama de margine, fie la Bacău fie la Bârlad, acolo vor da pentru o grivnă câte un groș și jumătate, iar carul și peștele să nu li se ia.”²²

Concluzionând, zona Covurluiului pare a intra târziu, față de celelalte areale, sub autoritatea domnească, ea consolidându-se definitiv și irevocabil în sec. XVI.

Note:

1. M.Brudiu, *Lumea de sub tumulii din sudul Moldovei. De la indo-europeni la turanicii târzii – mărturii arheologice* -, București, 2003, passim.
2. *Documenta Romaniae Historica*, A, I, doc. 185, p.262 (în continuare DRH).
3. DRH, A, I, doc.186, p. 263.
4. N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova în secolele XIV-XVII*, București, 1971, p.282, DRH, A, I, doc. X, p. 431-432, document datat 15 septembrie 1447, emis la Târgu de Jos, document falsificat de călugării de la Mrea Neamț.
5. Stoicescu, *op.cit.*, p.282.
6. DRH, A, I, doc. 280, p.398-399.
7. *Ibidem*, doc.225, p.315.
8. Stoicescu, *Sfatul Domnesc și marii dregători din Țara Românească și Moldova (sec.XIV-XVII)*, București, 1968, p.278.
9. Seliștea Dumii și satul Toncești nu sunt pe lângă T.Vladimirescu ci pe Brateș, P.Păltânea, V.Țurlan, *Din toponimia Bălții Brateșului*, ”Anuar de lingvistică și istorie literară”, tom XXXI, 1986 -1987, A. Lingvistică, p.353.
10. C.Apetrii, *Reședințele boierești din Țara Românească și Moldova în secolele XIV-XVI*, Brăila, 2009, p.243, nota 47.
11. DRH, A, II, doc. 154, p.225.
12. P.Păltânea, V.Țurlan, *op.cit.*, p.347-348.DRH, A, II, doc.155, p.228-229.
13. DRH, A, II, doc.155, p.228-229
14. DRH, A, II, doc.192, p.288.
15. I.Toderașcu în *Petru Rareș*, coord. Leon Șimanschi, București, 1978, p.51-2, o discuție largă și la C.Rezachevici, *Cronologia critică a domnilor din Țara Românească și Moldova, I, secolele XIV-XVI*, București, 2001, p.557-560.
16. Moise Pacu, *Cartea județului Covurlui*, București, 1891, p.82, nota 1.
17. Ș.Orăscu, *Generalul Alexandru Cernat și ascendenții săi*, „Danubius”, VIII-IX, 1979, p.209-218.
18. Discuția pe larg, cu toată istoriografia la M.Coman, *Putere și teritoriu. Țara Românească medievală (secolele XIV-XVI)*, Iași, 2013, p.170-176.
19. *Ibidem*, p.168-170.
20. Mrea Adam este înființată de căpitanul Adam în 1652, tradiția coborându-se până la jumătatea sec. XV; mrea Buciumeni apare în sec. XVIII, la începutul sec. XVII înregistrându-se forme de monahie; mrea Toflea înființată inițial de boierul Tofle, și rectitorită de căpitanul Florea în 1667; la fel mrea Măxineni din jud. Brăila este ctitorită în 1637; vezi <http://www.edj.ro/manastiri>, accesat pe 11.07.2018.
21. *Ibidem*.
22. M.Costăchescu, *Documente moldovenești înainte de Ștefan cel Mare*, II, p.630-637, nr.176.

DAN RAVARU și Unirea Bucovinei cu România

- urmare din pagina 1 -

Cunoscutul etnolog **DAN RAVARU** și-a propus în această carte să redea cu obiectivitate evenimentele care au culminat cu Unirea Bucovinei cu România, pornind de la invocarea la început a numelui de Bucovina ca reflex al ocupației habsburgice și, apoi, austro-ungare, apoi continuând atmosfera de persecuție a românilor bucovineni. Acest volum reprezintă și o modalitate de (re)cunoaștere a unui trunchi comun al spiritualității românești, și pe baza contribuției bucovinenilor. Autorul subliniază faptul că **Bucovina** nu a fost în trecutul de până la ocupația austriacă din 1775 o graniță a civilizației românești, ci - dimpotrivă - o axă nordică a acesteia. Linia despărțitoare instituită de austrieci între fiii aceleiași neam românesc a constituit, așadar, un act de agresiune și care nu a ținut cont de îndelungata tradiție istorică românească.

Pe parcursul stăpânirii austriece, în mai puțin de un secol și jumătate, de la o prezență românească aproape absolută s-a ajuns la un mozaic etnic greu de imaginat: români (rămăși majoritari în raport cu ceilalți), germani, ucraineni, polonezi, unguri, ruși lipoveni, cehi etc.. Cauza principală care a condus la această stare de fapt a fost dorința diminuării elementului românesc, singurul care avea drepturi istorice asupra provinciei, prin deznaționalizare și punerea în inferioritate față de celelalte etnii. Aceasta întreprindere a Vienei a fost favorizată – spune prof. **DAN RAVARU** - de faptul că, deși dispunea de bogate resurse agricole și minerale, teritoriul moldovenesc numit de ocupanți Bucovina era foarte slab populat, iar viitorilor coloniști li s-au pus la dispoziție mari resurse materiale.

Românii erau defavorizați fiindcă, pe lângă drepturile istorice, beneficiau de apropierea imediată a României, stat aflat în plină dezvoltare, pe calea împlinirii idealurilor naționale. Cu excepția ucrainenilor, celelalte etnii nu ridicau probleme. Ucrainenii (cu ramurile numite ruteni, huțuli sau rusini) au devenit tot mai numeroși în Bucovina, bucurându-se de cea mai deplină bunăvoință din partea stăpânirii austriece, care îi folosea cu dibăcie împotriva românilor. Alt motiv pentru care austriecii au încurajează naționalismul ucrainean (în parte l-au și generat) era folosirea acestuia împotriva Rusiei, care stăpânea cea mai mare parte a Ucrainei și avea, în continuare, tendințe expansioniste. Prin urmare, spre deosebire de celelalte naționalități, ucrainenilor li se permitea aproape orice, pentru a neliniști Rusia, dar și pentru a nu respecta dreptul istoric al românilor bucovineni.

După aceea - arată prof. **DAN RAVARU** - în Bucovina s-a creat un partid ucrainean care, inițial, a conlucrat la paritate cu partidul românesc, apoi a pretins o poziție superioară. Contradicțiile au depășit cu mult zona politicului și s-au extins în învățământ, cultură, viață bisericească. Sprijinul austriac pentru ucraineni a dus la o escaladare a conflictelor care, prin proporțiile

lor, au devenit stânjenitoare chiar pentru stăpânitorii Bucovinei, deși ei le alimentaseră. Izbucnirea Primului Război Mondial și atentatul de la Sarajevo din 1914 au determinat și luări de poziție ale națiunilor din Bucovina, în special a românilor care sperau într-o soartă mai bună.

Din cuprinsul acestui inedit volum reiese clar faptul că era inevitabilă delimitarea românismului de elementul ucrainean, iar existența neamului românesc nu putea fi concepută fără Bucovina. De aceea, a părut firesc ca - odată cu declanșarea Marelui Război - România să caute să-și redobândească provinciile sale istorice și să-și creeze un stat național unitar. Dincolo de jertfa de sânge a ostașilor români de pe câmpurile de luptă ale acestui Război de Întregire Națională și de sacrificiile elitelor românești, **națiunea română** a înțeles atunci echilibrul, calmul și puterea de așteptare a binelui, în speranța acelor vremuri ce i-au fost până la urmă favorabile. Și totuși, dincolo de acest **omniprezent românesc**, nu trebuie să uităm că **lupta pentru Unire** a fost un periplu al durerii înnăbușite. De atunci, pacea lumii românești a rămas acel veșnic prunc, mai mereu crescut din durere! Românii au avut demnitatea de a se descătușa cu înțelepciune, spiritul lor bazându-se pe simbioză și revalorizare, venind de la oameni care chiar și-au permis să trăiască cu bucura lor de suflet pe înălțimile pământului românesc. Abia atunci s-a pășit cu optimism în timpurile noi cu lecția învățată a sensului durerii - un sens care a fost deplin doar atunci când, cu chibzuință, „**Țara**” a găsit calea de încetare a propriei suferințe, întărindu-se cu fibrele inimilor oamenilor săi puternici.

În fond, progresele Regatului României din a doua parte a secolului al XIX-lea, **secol al naționalităților**, nu puteau rămâne fără ecou în spațiul bucovinean, deși acolo funcționa un sistem de propagandă antiromânească relativ coerent și eficace, așa încât problema Unirii Bucovinei cu Țara-Mamă nu a fost doar o chestiune de „**drepturi naționale și istorice**” pe care România avea obligația să le apere, ci și o chestiune cu fundament economic. Profesorul **DAN RAVARU** amintește în acest volum faptul că guvernarea din Bucovina trecuseră la elaborarea unor programe cu caracter preponderent economic și mai puțin politic, evitând problematica legată de naționalități. În acest scop, acești guvernări au colaborat cu fruntașul român Aurel Onciu, cu vederi moderate, reușind să obțină paritatea româno-ucraineană în cele mai multe domenii (afara de cel bisericesc), urmărind astfel întărirea economică a țărânimii, pentru ca ea să participe mai eficient la viața politică. Ucrainenii au sabotat, însă, programele respective și nu s-au mulțumit cu paritatea, ci au căutat să ajungă în fruntea unor localități care aveau în principal populație românească. Declarația din 20 iunie 1907 a reprezentantului ucrainenilor din Bucovina de

unire a fostului regat rutean al Haliciului și al Vladimirului cu Bucovina învecinată și constituirea acestui teritoriu într-o provincie ruteană deosebită, cu dieta ei proprie, determinase deja o nouă orientare, românii fiind nevoiți să renunțe la colaborarea cu ucrainenii și să arate că Bucovina este o provincie pe deplin românească, fapt pentru care tot mai mulți tineri intelectuali bucovineni militau deschis pentru unirea cu România. Ca răspuns la această orientare, ucrainenii au trecut la revendicări pe linie națională, luptând să-și impună limba lor în Biserica românească ortodoxă, cu ajutorul episcopului Eugenie Hacman, care respinge subordonarea față de Mitropolia românească a Transilvaniei. De aici și împotrivirea, împreună cu guvernatorul austriac, la un proiectat **Congres bisericesc**, care era o șansă pentru impunerea ortodoxiei românești. Cu toate acestea, s-au intensificat și consolidat relațiile dintre bisericile și mănăstirile din Bucovina cu cele din țară, săvârșirea slujbelor ortodoxe făcându-se, și în Bucovina, în limba română. Se folosea tot mai mult termenul de "român" și nu cel de "bucovinean".

Totodată, spiritualitatea Bucovinei, ilustrată de monumentele istorice, parcă și de peisajele atât de frumoase și originale, s-a manifestat semnificativ și în domeniul învățământului, unde, asemenea altor domenii, a existat o luptă permanentă pentru impunerea limbii române.

Profesorul **DAN RAVARU** menționează că - pentru intensificarea mișcării de eliberare națională și apoi unirea Bucovinei cu România - un rol deosebit de important l-a avut presa din țară și cea din această provincie. De la finele secolului al XIX-lea, mișcarea națională a românilor bucovineni s-a intensificat, sub conducerea unui grup de intelectuali - Ion Nestor, Iancu Flondor, Sextil Pușcariu, Eudoxiu Hurmuzachi, Aurel Onciu, Ilie Lazăr, Nicu Flondor, Derimedont Popovici, Gheorghe Sârbu, Radu Sbera, Vasile Marcu, Aurel Țurcanu, Octavian Gheorghian, Dionisie Bejan etc. La Cernăuți s-a format și a activat „**Societatea Românilor Bucovineni**” și **Consiliul Național Român din Bucovina** în vederea luptei pentru unire, mobilizând și alți promotori. Spre exemplu, Sextil Pușcariu milita și în scris pentru unirea cu Țara, prin ziarul de propagandă „Glasul Bucovinei”.

Tocmai de aceea, autorul cărții subliniază eficacitatea propagandei unioniste a refugiaților ardeleni și a bucovinenilor, dar și a activității unor mari cărturari români care au dat un imbold și mai mare **luptei naționale din Bucovina**. Pe baza revigorării limbii, credinței și tradițiilor românești din Bucovina, s-a vorbit atunci cu nostalgie despre Patria-Mamă și despre frații români de pretutindeni.

Odată cu formarea guvernului rus al lui Kerenski (februarie 1917) și, apoi, după lovitură de stat bolșevică a lui V. I. Lenin și crearea URSS (25 oct.-7 nov. 1917), Bucovina avea să-și intensifice eforturile pentru obținerea autonomiei teritoriale și politice a ei și, mai apoi, a unirii cu România, un rol important avându-l ostașii români din țară și nu numai.

După dezmembrarea Imperiului Austro-Ungar în anul 1918, a apărut oportunitatea pentru popoarele

fostului Imperiu de a-și hotărî singure destinul, iar pentru **Bucovina** acest eveniment istoric a reprezentat momentul crucial în accelerarea luptei pentru afirmarea identității naționale și pentru propria organizare, pe baza principiului autodeterminării. Astfel, după ce prof. **DAN RAVARU** face o analiză pertinentă a situației politice, economice și militare din Bucovina anilor războiului, domnia sa ne dezvăluie în această carte faptul că s-au realizat mari prefaceri care au înlesnit realizarea desprinderii românilor din această provincie de ucrainenii, ca pas decisiv în obținerea Unirii lor cu România, după ce își constituiseră o Adunare Constituantă.

Starea de anarhie militară produsă de retragerea soldaților ruși de pe frontul românesc a influențat decisiv soarta Bucovinei, care devenise un teritoriu cu multe tulburări violente și acte de anarhie produse de bandele bolșevice. Societatea bucovineană a trebuit, astfel, să se transforme radical, *de jos în sus*, iar dezvoltarea sentimentului național românesc a dus la dominarea certă a vieții politice de către cei care doreau grabnic unirea Bucovinei cu România. În acest context, **intervenția Armatei Române în Bucovina** (noiembrie 1918) a reprezentat o acțiune militară inițiată și derulată ca o necesitate strategică pentru asigurarea securității acestui teritoriu. Acțiunea s-a derulat în baza unei înțelegeri între aliații Antantei și a unor cereri de ajutor militar din partea Congresului românilor bucovineni. Foarte interesantă este prezentarea de către prof. **DAN RAVARU** a contextului politic și strategic al intervenției Armatei Române în Bucovina. Autorul analizează amenințarea, din punctul de vedere al Antantei, cu extinderea bolșevismului din sudul Ucrainei și din Bucovina, dar și interesul Puterilor Centrale de a flexibiliza pe românii angajați în negocierile de pace de la București au favorizat sprijinul ambelor grupări beligerante pentru intervenția militară română în Bucovina.

În atari condiții, la **28 noiembrie 1918** are loc ședința **Congresului Național Român din Bucovina**, în cadrul căruia s-a hotărât Unirea Bucovinei cu România. În fond, **unirea Bucovinei cu Țara-Mamă** a constituit un proces istoric firesc care a acoperit o necesitate a bucovinenilor, pe baza unei realități obiective.

În concluzie, acest volum evocator al cercetătorului **DAN RAVARU** reprezintă o dureroasă lecție de viață pe care istoria a dat-o poporului român, poate tocmai pentru ca noi să înțelegem clar faptul că istoria nu trebuie să mai fie lecția trăită, dar mereu neînvățată. Așadar, autorul ne invită să umblăm în lada de zestre a memoriei neamului românesc, tocmai pentru ca actul istoric al desăvârșirii statului național român să aibă din partea noastră dreptul la neuitare. Scrisă pe înțelesul tuturor, această carte generează emoții aparte și are o forță de sugestie impresionantă, autorul fiind un consecvent istoric care știe să marcheze așa cum se cuvine împlinirea **Centenarului României Mari**, celebrând aportul comunității vasluiene la acest ceas de sărbătoare prin scrisul său vivace și durabil.

BANCNOTELE EMISE DE BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI ȘI DE MINISTERUL FINANTELOR ÎN TIMPUL PRIMULUI RĂZBOI MONDIAL

- urmare din numărul 199 -

Marian BOLUM

500 lei 1919²³ (tip I, februarie 1916- februarie 1920)

Dimensiune: 153 x 98 mm. Filigran: Împăratul Traian în medalionul din stânga, în profil spre dreapta și Zeița Roma în medalionul din dreapta, în profil spre stânga, culoare mai deschisă decât hârtia²⁴.

Avers: Culoare ocru și roșu-brun, desen arabescuri. Chenar clasic stilizat, motive ornamentate. Pe latura de sus, în centru, într-un cartuș, pe patru rânduri, textul penalităților: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE SI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE SAU LE VOR FI INTRODUS IN TARA, SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI, CU INTERDICTIUNE SI AMENDA CONFORM ART. 117 CODUL PENAL. În câmp central este prezentat numele băncii emitente, BANCA NATIONALA A ROMÂNIEI, data emisiunii și numărul de control. Dedesubt este înscrisă valoarea nominală CINCI SUTE LEI, funcțiile (GUVERNATOR, DIRECTOR, DIRECTORUL CASEI) și semnăturile autorizate. În stânga și în dreapta două compoziții între care este un peisaj cu dealuri. În stânga o țărancă cu

un copil purtând coșuri cu fructe iar în dreapta o țărancă așezată pe un sноп de grâu cu o seceră în mână. Sub cele două compoziții se află câte un medalion octogonal, alb, cu filigran. În colțuri numărul și seria, de culoare neagră, dispuse în diagonală. Pe chenar, în colțul din stânga jos, este tipărit numele desenatorului, G DUVAL fec.

Revers: Culoare ocru și roșu-brun, desen arabescuri. Chenar clasic stilizat. Pe latura superioară și pe cele laterale sunt imprimate benzi cu motive geometrice. În centru, într-un decor ce prezintă un sat la marginea unui deal, două țărânci cu sapa pe umeri. În stânga și în dreapta se află câte două panouri stilizate în care este înscrisă valoarea nominală, 500 LEI, iar dedesubt câte un medalion ornamentat având în filigran efigiile împăratului Traian și ale zeiței Roma. Pe chenar, în colțul din stânga jos, este imprimat numele desenatorului, G DUVAL fec.

Apelurile Băncii Naționale a României către populație, de a depune la bancă banii ce nu erau folosiți în tranzacțiile curente, rămân fără efect chiar dacă erau oferite unele avantaje (nu se percepeau comisioane pentru operațiunile de retragere din conturi). În același comunicat se preciza că prin depunerea economiilor într-un cont era servit interesul național și deci această activitate era o datorie patriotică pentru fiecare cetățean²⁵.

Bancnota de 500 de lei, tip I, a avut nouă emisiuni: 11 februarie 1916, 7 aprilie 1916, 18 august 1916, 26 ianuarie 1917, 29 martie 1918, 30 august 1918, 26 aprilie 1919, 31 iulie 1919, 12 februarie 1920²⁶.

Lipsa monedelor divizionare și imposibilitatea fabricării monedelor din metal au determinat guvernul să solicite Băncii Naționale a României să accepte ca Ministerul Finanțelor să emită monede de hârtie. Având în vedere condițiile generate de război Banca Națională a României, singura instituție autorizată prin lege să tipărească bancnote, a acceptat, în ședința Consiliului general din 4 mai 1917, să renunțe provizoriu, la exclusivitatea dreptului de emisiune în ce privește biletele cu valori mici și încheie în acest sens o convenție cu guvernul. Astfel, prin Legea nr 556 din 9/22 iunie 1917 Ministerul Finanțelor a fost autorizat să pună în circulație bilete de 10 bani, 25 de bani și 50 de bani în sumă de 10.000.000 de lei (5.000.000 de bilete de 50 de bani, 3.000.000 de bilete de 25 de bani și 2.000.000 de bilete de 10 bani), beneficiul rezultat din aceste emisiuni urmând a fi considerat venit la bugetul de stat²⁷.

10 bani 1917

Dimensiune 33/ 44 mm. Hârtie albă. Desenator Horațiu Sava Dumitriu²⁸.

Avers: Colorit variat, verde și ocru desen floral și cercuri cu valoarea „10”.

Chenar de linii drepte. Deasupra este tipărită inscripția ROMANIA/ MINISTERUL FINANTELOR (între cele două cuvinte se află o coroană regală) iar în părți anul 1917. În centru, într-un medalion, efigia regelui Ferdinand, spre stânga, flancată de cifrul regal. Dedesubt, pe două rânduri, valoarea nominală 10 BANI iar în stânga și în dreapta funcțiile (MINISTRUL FINANTELOR, DIRECTORUL CONTABILITĂȚII G(enera)LE A STATULUI, CASIER G(ener)AL AL AL TEZĂURULUI PUBLIC) și semnăturile autorizate. În afara chenarului, în stânga jos H. SAVA DUMITRIU INV. Nu are serie, număr și filigran.

Revers: În partea superioară hașururi verticale de culoare brun- verde. Chenar de linii drepte împletite în partea inferioară. În partea de sus este tipărită valoarea nominală ZECE BANI, în câmp elemente din stema mijlocie a țării iar în partea de jos textul penalităților pe opt rânduri: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEI CARI LE VOR FI INTRODUS ÎN ȚARĂ SAU LE VOR FI PUS ÎN CIRCULAȚIE SE VOR PEDEPSI CU ÎNCHISOAREA DE LA 5 PÂNĂ LA 10 ANI CU INTERDICȚIE ȘI AMENDĂ CONFORM ART. 117 C.P. În afara chenarului: SERVICIUL GEOGRAFIC AL ARMATEI .

Aceast bilet, de dimensiunea unui timbru poștal, este considerat, de unele surse, World Records Academy, ca fiind cea mai mică bancnotă din lume²⁹. În același timp este bancnota cu cea mai mică valoare nominală emisă vreodată în România .

25 bani 1917

Dimensiune 39/ 51 mm. Hârtie albă. Desenator Horațiu Sava Dumitriu³⁰.

Avers: Colorit variat roșu-brun și cercuri cu valoarea „25”. Deasupra, într-un chenar împletit, se află inscripția ROMANIA / MINISTERUL FINANTELOR iar dedesubt o coroană regală pe o eșarfă. În părți este tipărit anul 1917. În centru, într-un panou dreptunghiular, se află efigia regelui Ferdinand, spre stânga. În partea inferioară, într-un medalion rotund valoarea „25” și o eșarfă cu inscripția „BANI”. În stânga și în dreapta sunt tipărite funcțiile (MINISTRUL FINANTELOR, DIRECTORUL CONTABILITĂȚII G(enera)LE A STATULUI, CASIER G(ener)AL AL TEZĂURULUI PUBLIC) și semnăturile autorizate. În afara chenarului, în stânga jos H. SAVA DUMITRIU INV. Nu are serie, număr și filigran.

Revers: Hașuri verticale de culoare roșu-brun. Chenar cu linii împletite. În partea superioară este imprimată valoarea BANI DOUĂZECI ȘI CINCI. Central, elemente din stema mijlocie a țării iar în partea de jos, într-un panou oval, este tipărit textul penalităților, pe nouă rânduri: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, ACEI CARI LE VOR FI INTRODUS ÎN ȚARĂ SAU LE VOR FI PUS ÎN CIRCULAȚIE SE VOR PEDEPSI CU ÎNCHISOAREA DE LA 5 PÂNĂ LA 10 ANI CU INTERDICȚIE CONF. ART. 117 C.P. Textul penalităților este flancat de monograma „MF”. În afara chenarului, în stânga jos: SERVICIUL GEOGRAFIC AL ARMATEI.

50 bani 1917

Dimensiune 45/ 57 mm. Hârtie albă. Desenator Horațiu Sava Dumitriu³¹.

Avers: Colorit variat, verde-ocru, desen floral și cercuri cu valoarea „50”. Deasupra într-un chenar împletit, se află inscripția ROMANIA / MINISTERUL FINANTELOR iar dedesubt o coroană regală pe o eșarfă. În părți este tipărit anul 1917. În centru, într-un panou dreptunghiular, se găsește efigia regelui Ferdinand, spre stânga. În partea inferioară, pe două rânduri valoarea nominală 50 BANI. În stânga și în dreapta sunt tipărite funcțiile (MINISTRUL FINANTELOR, DIRECTORUL CONTABILITĂȚII G(enera)LE A STATULUI, CASIER G(ener)AL AL TEZĂURULUI PUBLIC) și semnăturile autorizate. În afara chenarului, în dreapta jos H. SAVA DUMITRIU Inv. Nu are serie, număr și filigran.

Revers: Hașuri verticale de culoare cenușiu-verde-închis, desen floral și cercuri cu valoarea „50”. Chenar cu

linii drepte. În partea superioară inscripția BANI CINCIZECI. În centru, elemente din stema mijlocie a țării iar în partea de jos textul penalităților, pe nouă rânduri: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE LE VOR FI INTRODUS ÎN TARA SAU LE VOR FI PUS ÎN CIRCULAȚIE SE VOR PEDEPSI CU INCHISOAREA DE LA 5 PANA LA 10 ANI CU INTERDICTIE SI AMENDA conf. art. 117 C.P. Textul penalităților este flancat de monograma „MF”. În afara chenarului, în stânga jos H.S.D.Inv iar în dreapta SERVICIUL GEOGRAFIC AL ARMATEI.

Biletele de 10 bani, 25 de bani și 50 de bani, emise de Ministerul Finanțelor, pot fi considerate monede divizionare de hârtie. Ele nu au serie și număr de control ceea ce ne face să credem că au fost emise în grabă, în funcție de necesitățile momentului, fără o analiză macroeconomică serioasă și că emitentul a avut în vedere posibilitatea unei emisiuni foarte mari. Biletele au fost tipărite de către Serviciul geografic al armatei. Au fost primele bancnote românești care aveau imprimat chipul unui monarh.

Emisiunile monetare de 1 leu, 2 lei și 5 lei ale Băncii Naționale a României cât și cele de 10 bani, 25 de bani și 50 de bani ale Ministerului Finanțelor nu au contribuit la combaterea speculei cu argint și nici nu au rezolvat problema lipsei acute de monedă măruntă însă au mărit veniturile statului în condițiile în care cheltuielile pentru război depășeau cu mult posibilitățile bugetului. Aceste emisiuni monetare au determinat o creștere accentuată a circulației bănești și a datoriilor statului la banca de emisiune, factori ce vor determina deprecierea inflaționistă a leului. În același timp în teritoriul ocupat de germani inflația a fost declanșată de emisiunea bancnotelor Bancii Generale Române³².

Emisiunile Băncii Naționale a României au crescut de la 1.069.700.000 lei la 12 august 1916 la 2.489.000.000 lei la 31 decembrie 1918 deci o creștere de 2,5 ori doar pentru o parte a teritoriului național iar datoria statului crește, pentru aceeași perioadă, de la 500.000.000 lei la 1.596.100.000 lei³³.

Datorită situației nefavorabile de pe front (la sfârșitul anului 1916 singurul teritoriu rămas liber era Moldova) instituțiile centrale ale statului sunt nevoite să se mute la Iași. La Iași, Banca Națională a României era în imposibilitatea de a tipări bancnote deoarece utilajele necesare rămăseseră la București. În aceste condiții guvernatorul I. G. Bibicescu inițiază discuții cu Banca Franței și în paralel cu furnizorii noștri tradiționali de hârtie destinată imprimării bancnotelor, pentru continuarea tipării bancnotelor românești la Paris. Partea română preciza că renunță temporar la imprimarea biletelor de 1000 de lei și că menține comanda pentru biletele de 20 și 100 de lei (bancnotele trebuiau trimise sub formă de coli netăiate, numerotate, fără a avea imprimate data și semnăturile)³⁴.

20 lei 1917³⁵ (tip III, februarie 1909-septembrie 1929)

Dimensiuni: 162 x 100 mm. Filigran: „Traian” în medalionul din stânga în profil spre dreapta, culoare mai închisă decât hârtia, „Mercur” în medalionul din dreapta în profil spre stânga culoare mai închisă decât hârtia și „20” în medalion, culoare mai deschisă decât hârtia³⁶.

Avers: desen clasic și hașuri liniforme de culoare albastru-violet. În partea de sus și în părțile laterale sunt imprimate ornamente clasice iar în partea de jos chenar din linii drepte. În centru, sus, un cartuș curbat cu inscripția BANCA NATIONALA A ROMANIEI iar dedesubt valoarea nominală DOUE DECI LEI. În stânga și în dreapta se află câte două medalioane albe, cu filigran, separate de câte un cartuș cu valoarea „20”. În plan central este imprimat un vultur în zbor spre dreapta cu o cruce în cioc și cu stema României în gheare iar dedesubt un peisaj ce rezează un râu cu plute. Deasupra chenarului de jos este o bandă ce conține textul penalităților, dispus pe două rânduri: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE SI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS ÎN TARA SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI, CU INTERDICTIUNE SI AMENDA, CONF. ART.117 C.P. În

cu inscripția BANCA NATIONALA A ROMANIEI. Sub acest cartuș sunt înscrise: data emisiunii, numărul de control și valoarea nominală DOUE DECI LEI. Sub aceste înscrisuri sunt prezentate funcțiile (GUVERNATOR, DIRECTOR, CASIER) și semnăturile autorizate. În stânga și în dreapta câte două medalioane albe cu filigran separate de câte un cartuș cu inscripția ROMANIA. Medalioanele din registrul superior conțin în filigran valoarea „20” iar cele din registrul inferior conțin, tot în filigran, efigia împăratului Traian, în stânga și a zeului Mercur, în dreapta. Compoziția centrală prezintă două fete reprezentând alegoric agricultura, în stânga și navigația, în dreapta. Cele două personaje se sprijină pe un podium în mijlocul căruia este stema României. În colțurile de sus, în poziție oblică, este imprimată valoarea „20”. În partea de jos este imprimată aceeași valoare, în poziție normală, sub medalioane. Sunt dispuse în diagonală, seria și numărul, de culoare neagră. În afara compoziției, jos, în stânga este tipărit numele desenatorului, GEORGES DUVAL Fec., iar în dreapta numele gravorului, R RUFFE sc.

Revers: desen clasic și hașuri liniforme de culoare albastru-violet. În partea de sus și în părțile laterale sunt imprimate ornamente clasice iar în partea de jos chenar din linii drepte. În centru, sus, un cartuș curbat cu inscripția BANCA NATIONALA A ROMANIEI iar dedesubt valoarea nominală DOUE DECI LEI. În stânga și în dreapta se află câte două medalioane albe, cu filigran, separate de câte un cartuș cu valoarea „20”. În plan central este imprimat un vultur în zbor spre dreapta cu o cruce în cioc și cu stema României în gheare iar dedesubt un peisaj ce rezează un râu cu plute. Deasupra chenarului de jos este o bandă ce conține textul penalităților, dispus pe două rânduri: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE SI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS ÎN TARA SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI, CU INTERDICTIUNE SI AMENDA, CONF. ART.117 C.P. În

afara compoziției, jos, în stânga se află numele desenatorului, GEORGES DUVAL fec., iar în dreapta numele gravorului, R RUFFE sc.

În urma discuțiilor cu Banca Franței din anul 1917 sunt tipărite în Franța bancnotele de 20 lei și o parte din bancnotele de 100 de lei. Din documentele Consiliului general aflăm că Banca Franței a expediat în lunile martie, septembrie și noiembrie 1917 un număr de 10, 8 și respectiv 21 de lăzi cu bancnote de 20 și 100 de lei³⁷.

Transportul acestor bancnote se realiza cu dificultate datorită operațiunilor militare ce se desfășurau în Europa (lăzile erau expediate în Anglia unde Banca Angliei se angaja să le trimită la Petrograd de unde erau preluate de reprezentanții BNR). Din această cauză, în urma unor negocieri, se obține acordul autorităților ruse ca bancnotele românești, cu valori nominale de 1 leu, 2 lei, 5 lei, 20 de lei și 100 de lei, să fie tipărite la Petrograd și ulterior la Moscova.

Bancnota de 20 de lei, tip III, a avut 37 de emisiuni: 26 februarie 1909, 29 octombrie 1909, 12 noiembrie 1911, 14 ianuarie 1911, 31 martie 1911, 2 iunie 1911, 13 octombrie 1912, 15 martie 1912, 14 iulie 1912 (directori: V. I. Bratianu până la alfabetul 1083 și I.G. Bibicescu de la alfabetul 1084), 15 noiembrie 1913, 1 februarie 1913, 19 decembrie 1914, 6 martie 1914, 27 martie 1914, 30 iunie 1914, 15 ianuarie 1915, 12 mai 1916, 26 ianuarie 1917, 6 iulie 1917, 7 martie 1919, 31 iulie 1919, 25 martie 1920, 21 ianuarie 1921, 3 noiembrie 1921, 26 mai 1922, 1 februarie 1923, 23 august 1923, 5 februarie 1924, 12 iunie 1924, 2 octombrie 1925, 14 mai 1925, 10 iunie 1926, 15 decembrie 1927, 7 iunie 1928, 18 octombrie 1928, 31 ianuarie 1929, 19 septembrie 1929³⁸.

Emiterea bancnotelor de 100 de lei era reglementată prin Statutele BNR. De la prima emisiune, din 28 februarie 1881, până la emisiunea datată 22 decembrie 1916 s-au tipărit, în țară, 52 de emisiuni ce însumează 750 de alfabete, între 25 și 50 de alfabete pentru fiecare emisiune, în funcție de necesitățile economiei³⁹.

100 lei 1921⁴⁰ (tip II, ianuarie 1910- ianuarie 1942)

Dimensiune: 196 x 113 mm. Filigran: Zeița Roma în medalionul din stânga în profil spre dreapta, împăratul Traian în medalionul din dreapta în profil spre stânga, monograma „BNR” în medalion ornamentat (privită pe avers este inversată), „100 LEI” în cartuș dreptunghiular, cu zerourile drepte, capetele ovale, „LEI” scris cu majuscule⁴¹.

Avers: Colorit diferit, albastru-violet, brun-lila, desen stilizat. Deasupra, central, este un cartuș în care apare numele băncii emitente, BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI. Sub acest cartuș sunt înscrise data emisiunii și numărul de control. Dedesubt sunt prezentate funcțiile (GUVERNATOR, DIRECTOR, CASIER) și semnăturile autorizate. Jos, pe un podium central este înscrisă valoarea nominală UNA SUTA LEI. Compoziția centrală redă o țărancă, în costum popular, șezând pe un covor și având o seceră în mâna dreaptă. În dreapta un craniu de bour, trofeu ce simbolizează vitejia și vânătoarea, pe ale cărui coarne sunt așezate fructe, simboluri ale agriculturii și o roată dințată, simbol al industriei. În fundal este prezentat un peisaj cu un curs de apă printre dealuri. În stânga și în dreapta, în partea de sus, sunt două medalioane albe care conțin în filigran monograma „BNR” iar în partea de jos, sunt două medalioane albe cu filigran ce îl reprezintă pe împăratul Traian, respectiv zeița Roma. Între cele două medalioane din partea dreaptă este reprezentată valoarea „100” în colțuri, seria și numărul sunt dispuse pe diagonală, de culoare neagră. În afara chenarului, în stânga jos, este tipărit numele desenatorului, GEORGES DUVAL fec. iar în dreapta jos, numele gravorului L. Ruffe sc.

Revers: Colorit diferit, albastru-violet, brun-lila, desen arabescuri. Chenar decorativ ornamentat. În centru, sus, este inscripționat un cartuș cu numele băncii emitente, BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI. În centru, după un cartuș cu filigran, pe un decor cu fundal geometric, este reprezentată stema României flancată de câte un panou stilizat în care este valoarea „100”. Dedesubt, pe trei rânduri, textul penalităților: FALSIFICATORII ACESTOR BILETE, SI TOTI ACEIA CARI VOR FI INTREBUINTAT BILETE FALSE, SAU LE VOR FI INTRODUS IN TARA, SE VOR PEDEPSI CU INCHISOARE DE LA 5 PANA LA 10 ANI CU INTERDICTIONE SI AMENDA, CONF. ART.117 C.P. În stânga și în dreapta, între două medalioane albe, se găsește cu filigran inscripția ROMANIA. În afara chenarului, în stânga jos, numele desenatorului, GEORGES DUVAL fec. iar în dreapta jos, numele gravorului L. Ruffe sc.

În anul 1917, datorită condițiilor generate de război, bancnotele de 100 de lei vor fi tipărite în Franța și în Rusia. În Franța au fost tipărite emisiunile ce poartă data de 16 februarie și 22 iunie 1917. În procesul verbal al ședinței Consiliului general din 23 martie 1917 se discută de un transport (făcut pe cale maritimă, prin nordul Europei, până în Rusia, de unde ajunge apoi cu trenul în țară) de 10 lăzi conținând 80.000.000 de lei în bancnote de 100 de lei⁴². Datorită dificultăților legate de transport s-a hotărât tipărirea biletelor în Rusia. În Rusia, la tipografia Casei de Depuneri a Rusiei și ulterior la tipografia cumpărată de Banca Națională a României la Moscova, s-a tipărit emisiunea ce poartă data de 16 februarie 1917. Această emisiune a fost tipărită pe hârtie sepia, de proveniență japoneză, cu filigran fagure, într-un tiraj de 1.050.000 de bilete (544.000 de bilete au fost aduse în țară însa restul de 506.000 bilete, ambalate în 30 de lăzi, au fost confiscate de bolșevici, după preluarea tipografiei din Moscova) cuprinse în 42 alfabete (42 x 25 x 1000)⁴³.

Bancnotele confiscate au fost introduse în țară în mod fraudulos și se pare că noua putere din Rusia, pentru a susține propaganda bolșevică din România, a pus în circulație bilete false ale Băncii Naționale a României. Datorită acestei situații în vara anului 1918 se pune problema retragerii bancnotelor de 5 lei (alfabetele 1-154) și 100 de lei (alfabetele 1-42) imprimate în Rusia.

Bancnota de 100 de lei, tip II, a avut 44 de emisiunii: 14 ianuarie 1910, 20 mai 1910, 2 iunie 1911, 15 martie 1912, 15 noiembrie 1912, 12 aprilie 1913, 7 septembrie 1913, 23 ianuarie 1914, 6 martie 1914, 27 martie 1914, 1 octombrie 1915, 12 mai 1916, 22 decembrie 1916, 16 februarie 1917, 22 iunie 1917, 8 octombrie 1919, 25 martie 1920, 14 iunie 1920, 9 februarie 1921, 24 noiembrie 1921, 26 mai 1922, 1 februarie 1923, 23 august 1923, 1 noiembrie 1923, 8 mai 1924, 14 mai 1925, 4 februarie 1926, 12 ianuarie 1927, 10 martie 1927, 28 iunie 1928, 17 ianuarie 1929, 31 ianuarie 1929, 19 septembrie 1929, 13 mai 1930, 16 octombrie 1930, 31 martie 1931, 22 octombrie 1931, 3 decembrie 1931, 13 mai 1932, 19 februarie 1940 (doua emisiuni, filigran diferit), 1 noiembrie 1940 (două emisiuni, filigran diferit), 20 ianuarie 1942⁴⁴.

Bancnota de 1000 de lei a fost emisă în funcție de necesitățile pieții.

1000 lei 1916⁴⁵ (tip II, mai 1910-iunie 1933)

Dimensiune: 218 x 126 mm. Filigran: Zeița Roma în medalionul din stânga în profil spre dreapta, împăratul Traian în medalionul din dreapta în profil spre stânga, monogramă „BNaR” în medalion circular, „1000 LEI” în cartuș dreptunghiular, cu zerourile drepte, capetele ovale, „LEI” scris cu majuscule și „1000” în cartuș dreptunghiular, culoare mai închisă decât hârtia⁴⁶.

Avers: Culoare albastru-verzui palid, desen clasic, stilizat. Chenar ornamentat având laturile din stânga și din dreapta formate din colonade clasice. Pe latura de sus, în centru, într-un cartuș rectangular, pe trei rânduri, este tipărit

textul penalităților: FALSIFICATORII ACESTORU BILETE, SI TOTI ACEIA CARI VORU FI CONTRIBUITU A SE EMITE SUME MAI MARI DECATU ACELE DETERMINATE PRIN LEGE SI STATUTE, SE VORU PEDEPSI CONFORMU ART.112 SI URMATORI DIN CODICELE PENALE iar în stânga și în dreapta valoarea nominală UNA MIELE LEI. În câmp, central, este prezentat textul BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI și valoarea nominală UNA MIELE LEI. Deasupra valorii nominale este imprimată data emisiunii și numărul de control, iar dedesubt funcțiile (VICE-GUVERNATOR, DIRECTOR, CASIER CENTRAL) și semnăturile autorizate, de culoare albastru palid. În stânga și în dreapta, sus, două medalioane rotunde, albe cu filigran iar dedesubtul lor câte un scut, sprijinit de doi grifoni, cu valoarea „1000”. În partea de jos, în stânga și în dreapta, sunt imprimate două postamente cu fresce reprezentând activități industriale și agricole și două țărânci ce personifică agricultura și navigația. Între cele două țărânci, într-un medalion oval, ornamentat, un caduceu, unelte agricole (în stânga) și activități portuare (în dreapta). În colțuri, de culoare neagră, sunt tipărite numărul și seria de control. În afara chenarului, în stânga jos, este tipărit numele desenatorului, GEORGES DUVAL fecit. iar în dreapta numele gravorului P DUjardin sc.

Revers: Culoare albastru-verzui palid, desen mărunț cu arabescuri și panouri mici cu valoarea „1000”, în rânduri orizontale. Chenar cu linii drepte cu ornamente clasice la colțuri. În centru sus, într-o coroană de lauri, se află un medalion rotund în care este figurată în filigran monograma „BnaR”. Dedesubt, un cartuș rectangular, alb, cu filigranul „1000 LEI” sub care este un alt cartuș cu valoarea „1000” înscrisă tot într-un filigran. În stânga și în dreapta, sus, sunt imprimate scuturi mici cu valoarea „1000” iar dedesubtul lor câte un medalion alb cu filigran și câte un medalion cu chip de bărbat în profil. În partea inferioară a ultimelor medalioane se află câte un cartuș cu inscripția ROMANIA. În afara chenarului, în stânga jos, este imprimat numele desenatorului, G. DUVAL fecit. iar în dreapta numele gravorului P. DUJARDIN sc.

Fiind o bancnotă cu o valoare nominală mare biletul de 1000 de lei nu era folosit prea des în tranzacțiile comerciale mărunte, la plata cumpărăturilor curente sau la plata taxelor și impozitelor. Chiar dacă se simțea o mare nevoie de bani pe piață, în special după izbucnirea primului război mondial, cererea nu avea în vedere și o astfel de bancnotă, mai ales că fuseseră pusă în circulație o bancnotă intermediară, bancnota de 500 de lei. Din această cauză pe timpul războiului se renunță la tipărirea acestei bancnote în Franța și nici nu va fi avută în vedere tipărirea acestei valori nominale în Rusia.

Bancnota de 1000 de lei, tip II, a avut 30 de emisiunii: 20 mai 1910, 2 iunie 1911, 27 august 1911, 15 septembrie 1911, 15 martie 1912, 14 iulie 1912, 23 iulie 1915, 24 septembrie 1915, 24 martie 1916, 12 mai 1916, 15 octombrie 1916, 15 noiembrie 1917, 10 iulie 1919, 22 aprilie 1920, 19 mai 1921, 26 mai 1922, 23 august 1923, 6 martie 1924, 20 noiembrie 1924, 3 septembrie 1925, 4 februarie 1926, 7 iunie 1928, 18 octombrie 1928, 31 ianuarie 1929, 19 septembrie 1929, 16 octombrie 1930, 31 martie 1931, 22 octombrie 1931, 3 decembrie 1931, 15 iunie 1933⁴⁷.

După terminarea războiului aproape toate bancnotele românești au fost imprimate în Franța pentru că realitățile economice impuneau lansarea pe piață a unei mari cantități de bancnote și pentru că dotarea tehnică a imprimeriei nu mai făcea față necesităților momentului, mai ales că o parte

din utilajele tipografice fuseseră luate de către autoritățile militare germane de ocupație pentru a le folosi în scopuri proprii.

La sfârșitul primului deceniu interbelic circulația monetară se normalizează. În aceste condiții prioritatea Băncii Naționale a României devine asigurarea calității biletelor aflate în circulație, prin retragerea periodică a biletelor uzate.

BIBLIOGRAFIE:

Bolum, Marian, *Unificarea monetară din 1920-1921. Coroanele lei* în „Academia Bărlădeană”, an XVIII, nr. 3(44), Trim. III, 2011.

Buzdugan, George, *Monede și bancnote românești*, Editura Sport Turism, București, 1977.

Dogaru, Ioan, *Catalogul monedelor și bancnotelor românești emise în perioada 1853-1977*, București, 1978.

Kirițescu, Costin, C., *Sistemul bănesc al leului și precursorii lui*, vol. II, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 133.

Schäffer, Erwin; Stambuliu, Bogdan, *România proiecte, probe monetare, și catalogul monedelor emise*, vol. I, Galeria numismatică, București, 2009.

Rusentuler, Surica; Marițiu, Sabina; Cîrjan, Romeo, *Bancnotele României. Emisiunea de bancnote ale Băncii Naționale a României în perioada 1896-1929*, vol II, București, 2007.

Smaranda, Aurică, *Emisiunea de bancnote ale Băncii Generale Române, 1917-1918* în *Buletinul Societății Numismatice Române*, LXX-LXXIV, nr.124-128, 1976-1980, Nr.124-128, București, 1981.

Note:

23. <http://transylvaniannumismatics.com/portal/modules/myalbum/viewcat.php?cid=7>

24. George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p.344.
25. S. Rusentuler, S. Marițiu, R. Cîrjan, II, *op. cit.*, p. 36.
26. Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 41.
27. Costin C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 112.
28. George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p.329.
29. <http://www.apropo.ro/cash/bani-romanesti-in-carte-recordurilor-90184-93>
30. George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p. 329.
31. *Ibidem*, p. 330.
32. Marian Bolum, *Bancnotele de ocupație ale Băncii Generale Române* în *Elanul*, an XII, nr.95, ianuarie 2010.
33. Costin C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 117-118.
34. S. Rusentuler, S. Marițiu, R. Cîrjan, II, *op. cit.*, p. 37.
35. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROM0020.htm>
36. George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p.329.
37. *Ibidem*, p. 38.
38. Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 36-37.
39. Aurică Smaranda, *op. cit.*, p. 436.
40. <http://transylvaniannumismatics.com/portal/modules/myalbum/photo.php?lid=9991>
41. George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p.341-342.
42. S. Rusentuler, S. Marițiu, R. Cîrjan, II, *op. cit.*, p. 38.
43. Aurică Smaranda, *op. cit.*, p. 439.
44. Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 36-37.
45. <http://www.banknote.ws/COLLECTION/countries/EUR/ROM/ROM0023.htm>
46. George Buzdugan, Octavian Luchian, Constantin Oprescu, *op. cit.*, p. 347-348.
47. Ioan Dogaru, *op. cit.*, p. 43-44.

Janeta luga

Testament

Viața mi-a strâns inima în pumni,
a mototolit-o.

Nu și-a dat seama că pe ea
încă mai înnoptau

câteva rânduri testamentare.

Într-o noapte mai rece,
un suferind și-a acoperit rănile cu ea.

Părea că și nimicul capătă un rost.

Literele erau și ele rănite -

Plângeau și își întinau sensul care umplea alte răni mai adânci.

În nimicnicia ei nevinovată, oblojind suferindul,
inimii i-au crescut ochi pe care i-a trezit în ceasul din urmă poetul.

Îl vindecaseră cuvintele.

„Cine a descoperit Europa” sau drama țăranului român în viziune postmodernă

Valeriu LUPU

„M-am uitat în mormânt și am văzut oase goale și am zis: oare cine este împăratul sau ostașul, bogatul sau săracul, dreptul sau păcătosul...”

Sf. Ioan Damaschinul

Este reflecția biblică cu care Nicolae Arion, autorul romanului „Cine a descoperit Europa”, își încheie narațiunea sa, reflecție pe care și cititorul o încearcă după lectura cărții sale. Roman de factură nouă, postmodernă, va reuși să acopere în bună parte cerințele acestui curent literar care, deși fragmentează, disipează, secvențializează ceea ce clasic însemna o povestire, se va impune în literatura ultimelor decenii. Autorul va reuși astfel să pătrundă un univers pe care romanul clasic, dar mai ales din perioada romantică, îl presupunea printr-o rigoare descriptivă extrem de elaborată și sistematizată, aproape didacticistă, dar care pune la grea încercare răbdarea cititorului zilelor noastre. Chiar dacă și în romanul lui Nicolae Arion veți găsi aceiași tendință descriptivistă, ea se disipează totuși în elemente disparate, aparent fără legătură între ele, care solicită o concentrare susținută din partea cititorului pentru a nu pierde viziunea de ansamblu, sugestivă pentru un sat „cooperativizat și îndoctrinat” ce constituie cadrul în care se desfășoară acțiunea romanului.

Iată că eterna tentație pentru viața rurală și țăranul român rămâne la fel de vie în literatura noastră, ca în vremea clasicele care, deși în epoci diferite, au scris pagini memorabile ce subliniază caracterul peren al culturii noastre tezurizată în tradiția și cultura rurală. Însuși Eminescu, atunci când a cunoscut adevărata fizionomie a țăranului român, „a făcut alegerea” și încă una definitivă „în acea parte istorică a poporului de la țară, și nu din orașe de unde se recrutează jurnaliștii, guvernarii și politicienii” pentru că – mai zice Eminescu - *„poporul istoric este compus încă până azi din țărani mici și mari și că odată ajuns la această convingere totul era hotărât pentru mine, era o datorie de a fi și a rămâne în partea poporului istoric din care însumi fac parte și în contra păturii superpuse de venetici”*.

De altfel nume celebre ale literaturii noastre au încercat să dezlege enigma care-l face pe țăran să rămână atât de strâns și credincios legat de pământ, familie și credință. Însuși noțiunea de țăran își are sorgintea în cuvântul țără sau țarină, cu toată conotația peiorativă pe care modernismul urban a încercat din totdeauna să i-o atribuie. Liviu Rebreanu în celebrele sale romane „Ion” și „Răscoala” fundamentează întreaga filosofie existențială țărănească pe dorința imperativă de a avea pământ. Acest deziderat dădea conținut și sens statutului de țăran gospodar, ceea ce în ierarhia rurală însemna totul. Această țință avea să motiveze și frământările țărănești din romanul „Desculț” a lui Zaharia Stancu. Marin Preda, la rândul său, în monumentală sa lucrare „Moromeții” va surprinde o altă notă caracteristică spațiului rural românesc care transcede imperativului de a avea pământ, anume familia, pentru care Ilie Moromete trăiește cea mai cumplită dramă a sa, pentru că el este un om al pământului, al satului tradițional și posedă deopotrivă înțelepciunea omului simplu, magia cuvântului și energia naturii. Căci „rânduiala lumii izvorăște din înțelepciunea lui Dumnezeu” și „lumea e așa cum a lăsat-o Dumnezeu, așa cum e ea să țâne, are o rânduială, nu vezi” sunt meditațiile în cadrul cărora își va urma el viața.

Și Mihail Sadoveanu, prin Ionuț Jder (din „Frații Jderi”) și Vitoria Lipan (din „Baltagul”) creează personaje monumentale prin moralitatea lor, prin credința și determinarea lor, prin dragostea și devotamentul nemărginit față de țarină, neam și familie. „Dacă a intrat el pe celălalt tărâm oi intra și eu după dânsul” gândește Vitoria în credința ei neclintită, alimentată mai ales de visele ei care nu dau greș în privința morții soțului ei.

Viața idilică a satului românesc va lua sfârșit odată cu bolșevizarea României când țăranul român, aliat al muncitorului reformator, trebuia să împartă soarta acestuia, tăindu-i se rădăcinile înfipte de veacuri în baștina străbună. Venise momentul când remarcabila fizionomie a țăranului român, creionată de Liviu Rebreanu în memorabilul său discurs de recepție la Academia Română (din 29 mai 1940), trebuia să dispară. Este poate cel mai frumos omagiu adus celui care a însemnat continuitatea noastră pe aceste meleaguri și care s-ar putea rezuma în șapte trăsături, absolut semnificative, pe care Liviu Rebreanu le subliniază cu toată convingerea. Sunt trăsături pe care comunismul trebuia să le distrugă;

1. izvorul românismului îl constituie țăranul român,
2. în istoria noastră multimilenară țăranul a fost și a rămas singura realitate permanentă și inalterabilă,
3. țăranul nu pleacă nici de voie, nici de nevoie, pentru că el n-are unde să-și mute sărăcia,
4. țăranul nu este nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși,
5. comunitatea de sânge este și comunitatea de limbă, a căre-i formator inițial a fost și pe care Eminescu o va prelua, o va perfecta dându-i culoare și frumusețe.
6. România actuală (din perioada interbelică n.n.) este congruentă cu Dacia de odinioară nu numai în privința configurației geografice, ci și a configurației etnografice,
7. până și credința în Dumnezeu țăranul român a modelat-o după chipul și asemănarea sa, în așa fel încât, prin încrederea în divinitate s-a împăcat cu sine însuși și s-a resemnat în fața greutăților vieții și istoriei.

Toate aceste trăsături, ce înnobilau figura țăranului român, vor fi puternic zdruncinate în epoca comunistă, aspecte surprinse cu măiestrie de Dinu Săraru în romanul său „Niște țărani”. Acest zdruncin va începe prin confiscarea voalată a proprietății agricole (colectivizarea) și a mijloacelor de muncă (animale și utilaje agricole), cu toată opoziția disperată a țăranului de ași păstra „petecul de pământ” într-un context în care „întoarcerea devine imposibilă”, de aici și dezrădăcinarea care prinde contur în mediul rural. Dorința naivă a lui Năiță Lăcean, abia întors de pe front, de a prelungi vechile rânduiele, se lovesc de tot felul de piedici, unele de-a dreptul dramatice dacă ne referim la organele de forță ale timpului (Securitatea n.n.), încât constată cu obidă că „numai bou și țăran să nu fii în țara asta”.

Spre deosebire de țăranul lui Dinu Săraru, țăranul lui Nicolae Arion nu mai pare să fie animat de idealul său de

veacuri, acela de a avea cât mai mult pământ și a se lega trup și suflet de gheața strămoșească. El pare de data aceasta iremediabil despărțit de această cerință ancestrală și chiar încorsetat într-o formă de colectivism susținut de o doctrină total străină spiritului său, pe care nu o înțelege, dar în care ajunge să se adapteze și chiar să se complacă conform butadei "or fi ei deștepți, dar nici noi nu suntem proști".

Tema romanului este desigur la îndemâna autorului, el însuși fiu al locurilor pe care le descrie (Dăneștii Vasluiului) unde și vede lumina zilei pe 20 august 1954 când tocmai se urzea diabolicul plan al colectivizării ce urma să aducă la condiția de muncitor agricol pe cel mai de nădejde aliat al clasei muncitoare, adică țărâniea. În fapt o dezmoștenire care, conform doctrinei marxiste, urma să completeze egalitarismul social prin lichidarea proprietății de orice fel, în cazul de față a proprietății agricole.

Acestei dezmoșteniri prin colectivizare avea să-i urmeze o alta și mai dramatică, aceea a dezrădăcinării prin emigrarea către oraș, în cadrul procesului de industrializare forțată la care a fost supusă România acelor ani. Drama acestei etape autorul o trăiește pe viu, ca om născut, crescut și educat la țară și apoi ca învățător de țară în satul Boțoaia și Rășcani din comuna natală. După câțiva ani de experiență în educație va încerca și el tentația emigrării către oraș (ca majoritatea consătenilor săi) în căutarea mirajului vieții urbane încercând pe viu gloria construcției socialismului. Cei câțiva ani petrecuți la Iași vor însemna însă, pe lângă altele și punerea în valoare a talentului său literar în cadrul cenaclurilor "Ion Creangă" și "Junimea", unde are prilejul să-și prezinte primele încercări literare sub formă de proză scurtă. Va reveni totuși la matcă, la baștina sa, de data aceasta cu studii academice, acolo unde, din aluatul experienței rurale, va plâsmui romanul de care vorbim astăzi. De data aceasta însă cu instrumentele scriitorului de vocație care a avut șansa să treacă prin spiritul Junimii.

Publicat în 2003 și republicat în 2017 la editura TipoMoldova în colecția "romanul de azi", romanul "Cine a descoperit Europa" îmbracă mai degrabă haina postmodernismului, în care nu vei găsi o acțiune care să fie urmărită pas cu pas către un deznodământ așteptat sau nu. În secvențe aparent fără legătură între ele, autorul prezintă până la cele mai mici detalii viața unei comunități rurale a cărei origini se pierd în negura istoriei, consacrată doar de numele ei, Boțoaia, și apartenența la o zonă geografică care are reputația de a avea cea mai mare concentrație de academicieni pe kilometru pătrat începând cu marele Emil Racoviță. Însuși titlul romanului, ce ar aștepta o lămurire între copertile sale, nu-și va găsi răspunsul, pentru că cel care nutrește speranța că va găsi o Europă descoperită de țărâni dezmoșteniți ai Boțoaiei, ajunși adevărați emigranți către oraș, sau muncitori pauperi la umbra saivanelor și silozurilor "ceapeului" (Cooperativa Agricolă de Producție cu prescurtarea C.A.P. n.n.), se înșeală amaric.

Pentru oamenii din Boțoaia Europa apare doar ca o întrebare; "or fi bolovanii și acolo ca și pe aici?" Răspunsul pare unul simplu pentru ei. Europa este aici și ea există și prin noi, indiferent de aprecierile de ordin politic, geostrategic, economic și cultural, la modă astăzi ca abordare în spațiul public și nu numai. Ba mai mult, omul simplu de la țară nici nu încearcă un răspuns, pentru el răspunsul este de la sine înțeles. Boțoaia cu împrejurimile ei; Dealul Ciotăriei, Dealul Anii, Valea Chioaiei, Valea Fereștilor, Valea Vasluiului, Observatorul, împreună cu celelalte localități ale comunei fac parte din totdeauna din Europa care, în ciuda vicisitudinilor vremurilor, alcătuiesc farmecul și pitorescul bătrânului continent.

În cadrul acestor locuri pitorești trăiesc din totdeauna oamenii, mulți dintre ei adevărate personaje de roman cu apucături și fizionomii particulare, cu atitudini și comportamente ce conturează cu fidelitate spiritul și specificul locului. Personaje

precum Boambă – nebunul satului, Chiorcea – negustorul satului, învățătorul Cristea, Samoilă – șeful de fermă, Codobatură – președintele "ceapeului", Flondor – paznicul, Șchiopul – paznicul iazului, baba Vitoria cu Mitran al ei, Rodina cu cei 11 copii ai săi (părăsită și a nimănu, după ce toți copiii pleacă la oraș), Hristache și Alexa Dima, Buraga – noul șef de fermă, fiecare și toți la un loc, prin acțiunile și poveștile lor dau viață locurilor și fac deliciul lecturii. Chiar dacă în simplitatea lor rareori reușesc să pătrundă sensul lucrurilor, prin renunțarea glumeață la complicații, nu lipsită de umor sau reflecții amare, dau farmec și consistență narațiunii.

O particularitate a romanului este tumultul vieții în Boțoaia, la care nu te-ai aștepta. Personajele și acțiunile sunt într-o continuă mișcare, asemănătoare mișcării browniene, deși aparența pare una statică în care "vremea vremiește" vorba lui Constantin Noica și departe de ceea ce credea Lucian Blaga când spunea că "veșnicia s-a născut la sat". Pentru cititor viteza cu care se derulează acțiunile, imaginile, situațiile, evenimentele sunt de-a dreptul amețitoare. Succesiunii rapide a evenimentelor se adaugă alunecarea neașteptată din realitate în abstract, din concret în absurd, din palpabil în misterios, în sfârșit din pământean în cosmic, ceea ce creează impresia că ne aflăm în fața a ceea ce îndeobște numim un roman fluviu, în care succesiunea planurilor este neașteptată și prin asta captivantă.

Interesantă este poziția autorului care nu se regăsește implicat în nici o secvență, nici măcar în profilul învățătorului Cristea. Deși martor la majoritatea evenimentelor, autorul se mulțumește să le privească detașat, de la distanță, nu face comentarii critice limitându-se doar la aluzii satirice, nu condamnă și nici nu aprobă, lasă personajele să se manifeste la nivelul lor, dar și aceasta într-o acceptare tristă fără resentimente și ostilitate, deși ostilitatea de pildă putea fi justificată de noua condiție a țărânului. Totuși, pornind de la condiția simplă și de cele mai multe ori precară a personajelor sale, Nicolae Arifon pare a empatiza cu ele, prin faptul că subliniază cu subtilitate paradoxul existențial al țărânului român în perioada comunistă, atenuându-i frustrările prin alunecarea fantezistă când în absurd, când în fantastic.

Așa cum arătam mai sus drama țărânului român a preocupat multe condeie între care cele mai veritabile au fost cele ale lui Nicolae Filimon, Duiliu Zamfirescu, Liviu Rebreanu, Mihail Sadoveanu, Zaharia Stancu, Marin Preda, Dinu Săraru, iar în plan local Ion Măcnea Vetrișanu, Ioan Gheorghe Pricop, Lina Ciobanu, Corneliu Bichineț, enumerare la care se adaugă cu aplomb astăzi Nicolae Arifon. Chiar dacă fizionomia țărânului român a fost oarecum diferită în viziunea autorilor citați (vezi mai sus), ceea ce rămâne nealterat este identificarea țărânului cu pământul pe care-l muncea, cu tradiția pe care o respecta și credința pe care o moșteneau, așa încât chiar dacă orizontul său era unul limitat la munca câmpului și viața comunității în care trăia, manifestările și comportamentul său trădau înțelepciune, calm și echilibru. Sub acest aspect în romanul lui Nicolae Arifon câteva momente devin emblematice pentru țărânul român din perioada comunistă a existenței sale, în care este silit să renunțe la proprietate, tradiție și propria istorie.

Primul este un dezastru ecologic generat de chimizarea excesivă a agriculturii care ajunge și la Boțoaia, în ideea practicării unei agriculturi intensive ca directivă comunistă, unde întrecerea socialistă și producțiile record la hectar erau la ordinea zilei. Confrunțați cu efectele asupra vegetației și a peștilor din iaz, oamenii nu văd vinovatul decât în tractoristul care prin faptul că manipula mecanizat îngrășământul devenea automat simbolul acestui fenomen (pg 19). Dezbaterile sunt deopotrivă amuzante și gregare în simplitatea lor, cu toate că alunecă pe neașteptate din realitate într-o viziune fantastică prin înfățișarea creatorului suprem într-o ipostază modernă,

concluzia consolatoare fiind "așa a fost să fie". Treptat totul devine confuz, lumea satului pare dezorientată, doar Boambă (nebulă satului), Șchiopul și Luiuz vânătorul par să nu-și fi pierdut cumpătul, scriitorul oferindu-le niște nișe fantastice, dacă nu absurde, prin care să se exprime, deși bomba ecologică este astăzi o amenințare planetară.

Frământarea este rapid contracarată de apariția președintelui Codobatură, cu amenințările sale la dezinteresul general pentru munca la colectiv "să munciți să puteți păstra loturile în folosință, că la o revizuire s-ar putea să bag tractorul până lângă prispa casei (pg 21). De altfel președintele va mai apare episodic, într-o manieră kafkiană, învăluit de mister, generând o teamă în rândul celor ce nu-l puteau atinge, el fiind legătura cu "centrul" de unde emanau toate dispozițiile ce trebuiau executate fără crâcnire.

Un al doilea aspect în preocuparea celor din Boțoaia era și evoluția demografică care stârnea îngrijorare. Numărând pe degete copiii fiecăruia din sat, socotind și trecând pe hârtie anii fiecăruia dintre locuitori, vor constata că lumea îmbătrânește, iar pentru cei rămași nu rămâne decât consolarea că "aceștia-s anii care ne mai rămân și-n care ne vom scâldea, mărturisind dorințele pe care ni le-au spulberat" (pg 30), nu fără a se întreba cu speranță totuși "dacă este posibil ca cineva din cei plecați să mai revină" (pg 31).

Nu fără umore este creionată maniera în care dezrădăcinarea prinde contur. Întâi prin desființarea proprietății, apoi prin migrația către oraș pentru oportunități de trai și instrucție, iar în final prin sistematizarea comunelor, ceea ce însemna de fapt desființarea habitatului de veacuri al țaranului. Veștile triste vin prin Chiorcea odată cu cumpărăturile de la centru pe care le făcea și le aducea cu căruța lui pentru oamenii din sat. Fenomen greu de pătruns, dar și mai greu de înțeles pentru oamenii Boțoaiei, clarificarea vine însă de la Samoilă – șeful de fermă "satul se mișcă, sunt dispoziții de sus, prea multe sate pe un pământ atât de strâmt, le fac loc ceilalți la centru la comună (...)" (pg 37), iar în locul ei (Boțoaiei n.n.) se trage brazdă, că-ți trebuie mămăligă, asta-" (pg 38).

Însăși drama colectivizării apare extrem de convingătoare prin relatarea lui Chiorcea care, pentru refuzul de a semna cererea de intrare în colectiv, gata făcută, este purtat pe drumuri, amenințat și lăsat în mijlocul drumului, la întoarcere afirmând cu umor că se întoarce din Europa pe jos pentru că are rău de mașină (pg 45). Avatarurile colectivizării se împleteau cu iluziile propagandei de partid care propovăduia un viitor strălucit doar cu oameni devotați cauzei, cauză pe care cei din Boțoaia și mulți ca ei nu o înțelegeau. Așa că dincolo de umorul trist al situației "așa că, la centru toată lumea, că blocul încă-i gol" (pg 50), era amărăciunea și disperarea oamenilor satului "eu vă voi cere să-mi aduceți cățelul și vițelul la scară, am strigat, hî, hî, veți spune că nu se poate, nici amintirile nu le pot aduce cu mine, adică uscat cum sunt și bătrân să intru și să mor între pereți străini? Iarși nu se poate" (pg 51).

În același plan apare drama singurătății, magistral descrisă în suferința Rodinei care spera ca cei 11 copii ai săi să-i fie sprijin în gospodărie și la bătrânețe "cei 11 copii vor fi 11 sape pe Dealul Anii și vor înghiți hectarele ca mașinile" (pg 67), numai că atunci când au început să se ridice au plecat pe rând "mergem mamă să înălțăm orașele, fabricile și uzinele acestei țări" urmând să se consoleze biata femeie cu fotografiile din ziare în care băieții apăreau "rezemați cu umărul de câte un furnal" iar fetele fotografiate "cu câte un braț de bobine sau mosoare de fire" (idem) așteptând în zadar un ajutor. Este și mărturia depopulării satelor în contextul migrației către oraș.

Sigur că viața la Boțoaia nu putea fi lipsită de supraveghere și dirijare de la centru, îndeosebi prin ședințe de prelucrare ideologică când se și luau unele măsuri organizatorice, ca de pildă schimbarea șefului de fermă Samoilă care "făcuse câteva

greșeli pe care conducerea nu le putea trece cu vederea" (pg 112) și alte propuneri care se aprobau prin "palmele s-au ridicat în unanimitate" (idem). Voturile împotriva sau abținerile nu făceau parte din ritualul vremii,

Dincolo de viața reală, pe care cei din Boțoaia o trăiau zi de zi, erau evenimentele menite parcă să tulbure monotonia așezării. Acestea însemnau fie venirea lui Hău, al cărui rost nimeni nu-l știa (dar care i-a făcut Rodinei o droaie de copii), fie apariția arheologului (un personaj misterios în căutarea unei comori), sau a unei echipe de cercetători a căror descoperire epocală este umbră de moartea bietului Boambă care, în încercarea de a mima un animal bizar, preistoric, cade victimă puștii lui Luiuz, ceea ce va atrage în finalul cărții și reflecția biblică din Sfântul Ioan Damaschinul (pg 320).

Dar poate cea mai semnificativă parte a cărții este scrisoarea adresată *țovarășului Hamingway* pe care, un personaj bizar venit la inaugurarea blocului pentru oamenii satului sistematizat, o citește în fața sătenilor (pg 274). Conținutul acesteia este în fapt o autobiografie succintă a celui care a traversat marile deziderate ale epocii comuniste, temă dificilă "din lipsă de spectacol al vieții" și care s-a confruntat cu cele două echipe ce au schimbat viața în Boțoaia. Prima achipă va realiza colectivizarea, iar a doua, urbanizarea, ocazie cu care autorul se confruntă cu "idiotii iremediabili, cu celebrități uitate ce dădeau vina pe sistem, dar și cu gloata de fiecare zi mișunând după hrană și îmbrăcăminte" (pg 277). Scopul cererii era de fapt "cererea de intrare în eternitate" instituție pe care nemuritorul Hamingway ar fi condus-o.

Marele minus al acestei cărți este lipsa vieții spirituale din preocupările cotidiene ale celor din Boțoaia care, după cum se știe, au jucat și continuă din fericire să joace un rol fundamental în viața comunităților rurale, iar acolo unde totuși, aluziv se face trimitere, este pe un ton persiflant și de o manieră pejorativă, din nefericire caracteristică și ea epocii și care pare să-l fi contaminat și pe autor.

În sfârșit, o carte care zugrăvește viața de la țară în epoca tristă a dezrădăcinării, ale căre-i efecte nu vor mai fi reparate după 1989 când țaranul, deși i se înapoiază proprietatea, nu o mai poate lucra lipsindu-i mijloacele care au devenit extrem de costisitoare, ca să nu mai vorbim de piață în care cu greu își găsește locul. Din această perspectivă credem că autorul ar trebui să-și continue demersul său și pentru perioada imediat următoare comunismului, prin propria viziune și în stilul său caracteristic. Un asemenea demers în zona noastră l-a întreprins Corneliu Bichineț, un valoros autor de proză scurtă, a cărui umor și acuratețe în tratarea problemei țaranului din perioada postdecembristă este magistral surprinsă în cartea sa "Viața pe caiet".

Așa încât, plecând de la realitățile epocii comuniste prezentate de Nicolae Ariton într-o manieră personală, dramatic resimțite în mediul rural unde atentatul la tradiție și istorie era evident, așteptările unor realități postdecembriste, prezentate desigur în aceeași manieră, sunt îndreptățite. Măcar și pentru o încercare de răspuns la o întrebare care vine aproape de la sine; ar mai fi posibilă "întoarcerea la ale sale" a țaranului român atât de adânc zdruncinat în istoria sa? Pentru că țaranul lui Nicolae Ariton, spre deosebire de țaranul lui Dinu Săraru, pare să se adapteze realităților timpului său. Întâi, prin asumarea unei atitudini (consacrată în istoria sa) care i-a asigurat supraviețuirea, conform căreia "capul plecat sabia nu-l taie" și apoi prin optimismul său reținut, nu fără speranță însă "om trece noi și peste asta". Ambele s-au dovedit de atâtea ori salvatoare în istoria sa, pentru că "apa trece, dar pietrele rămân", iar pietrele lui Nicolae Ariton, ca și pietrele lui Corneliu Bichineț, sunt adânc înfipte în istoria neamului și a patriei străbune.

Catedrala Națională: templu al recunoștinței și spiritualității românești

Valeriu LUPU

„Minune prea de tot mare n-ar fi dacă ar trebui să treacă fie măcar și o sută de ani pentru ca să se poată începe zidirea unei catedrale la București, dacă mai e să se facă un asemenea început.”

Ioan Slavici

25 noiembrie 2018; o zi mohorâtă de toamnă târzie, cu cer acoperit de nori amenințatori, pe alocuri ceață și peste tot temperaturi joase. O zi a cărei tristețe autumnală era luminată însă, de un eveniment care va rămâne adânc săpat în conștiința națională, sfințirea Catedralei Naționale, lăcaș de cult care sub titulatura de Catedrala Mântuirii Neamului avea să preocupe națiunea de-a lungul ultimei sute de ani (3).

Sute de autocare, coloane nesfârșite de mașini, zeci de mii de suflete aveau să se îndrepte în acea zi către acest loc, visat de atâtea generații, pentru a asista poate la cel mai înălțător moment din trăirea spiritual-creștină a acestui popor. Să asiste și să se împărtășească din grandoarea acestui eveniment în care toată floarea ecleziastică națională, adunată într-un sobor impresionant, avea să consfințească începutul slujirii neamului într-un lăcaș pe măsura jertfelor, credinței și măreției sale.

Avea să pună capăt unui provizorat de aproape patru sute de ani pe care Preafericitul nostru părinte patriarh Daniel, cu binecunoscutul său umor duhovnicesc, avea să-l caracterizeze într-o alocuțiune cu privire la lăcașul în care se oficiază slujbele patriarhale: *”Să ne ajute Dumnezeu să facem un lucru frumos (...). Această catedrală e foarte mică. E provizorie. De când e provizorie? Din secolul al XVII-lea, în 1658 a fost sfințită. La 10 ani, 1668, a fost declarată Catedrală Mitropolitană, provizoriu, și cum la români numai provizoratul durează, a rămas Catedrală Mitropolitană până în anul 1925 când a fost declarată Catedrală Patriarhală. Și de abia la anul viitor (2018 n.n.) vom avea o Catedrală Patriarhală mai durabilă, nu provizorie. Cu ajutorul lui Dumnezeu”*

Și iată că momentul a venit ca o împlinire binecuvântată în preajma, deopotrivă, a sărbătorii Centenarului Marii Uniri de la 1918, dar și comemorării jertfelor imense pe care acest popor le-a făcut pe drumul împlinirii acestui măreț ideal, al unirii tuturor românilor în granițele lor etnice după cum spunea Octavian Goga.

Ideea construirii unei Catedrale a Neamului

Ca orice realizare de importanță națională și Catedrala Națională se regăsea ca idee în mentalul românesc cu mult înainte ca împlinirea ei, *de facto*, să se producă. Pe măsură ce conștiința națională prindea contur în provinciile românești, pe măsură ce istoria noastră cunoștea marile evenimente ce urmau să-i creioneze destinul, și ideea unui lăcaș de cult reprezentativ *”în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc”* începe să preocupe din ce în ce mai multă lume. Mica Unire de la 1859, sub sceptrul domnului pământean Alexandru Ioan

Cuza, avea să pună bazele statalității românești, apoi Războiul de Independență (1877-1878), prin jertfele sale va consfinți statalitatea românească odată cu Declarația de Independență din 9 mai 1878, recunoscută de marile puteri ale timpului, apoi regalitatea celor doi principii germani (Carol I și Ferdinand Întregitorul) care, cu devotament și dăruire, s-au identificat cu interesul național și, în sfârșit, Marea Unire de la 1 decembrie 1918, au fost momentele în care nevoia unui lăcaș de cult, adaptat noilor realităților noastre istorice, se impunea cu necesitate (14).

Nici unul din lăcașurile de cult din București (care numărau peste 100 de biserici) nu satisfăceau nevoile de spațiu pentru oficierea slujbelor la marile evenimente de importanță creștină sau națională. Atât catedrala mitropolitană, construită de Vodă Șerban la 1654, cât și biserica Mihai Vodă construită de Mihai viteazul la 1594, sau biserica Domnița Balașa, ctitorită în 1492 și reconstruită de Carol I la 1884, ca de altfel și biserica Sfântul Spiridon, nu erau nici suficient de încăpătoare și nici nu ofereau spațiul necesar pelerinajului cu care românii sunt obișnuiți dintotdeauna, dar mai ales în zilele noastre, pentru că între timp biserica Bucur Ciobanul și Biserica Pomenirii fuseseră dărâmate (4).

Datele istorice atestă indubitabil faptul că ideea construirii unei catedrale *”în care mulți creștini pot să se roage împreună pentru binele obștesc”* aparține celor doi apropiați întru viață, creație și nemurire; Mihai Eminescu și Ioan Slavici (10). Într-un articol publicat în revista *”Arhitectura”* din 1924 Ioan Slavici mărturisește cum s-a născut ideea catedralei. *”Când a sosit la București vestea că Curcanii noștri au cucerit reduta Grivița, Eminescu și eu am chibzuit să publicăm în ”Timpul” un articol în care arătam că Ștefan cel Mare după fiecare victorie câștigată pe câmpul de război zidea întru mărirea lui Dumnezeu câte o mănăstire și stăruiam ca românii din zilele noastre să ridice și ei o catedrală la București unde nu e nici o biserică mai încăpătoare în care mulți creștini să se roage împreună pentru binele obștesc”* (15).

Această sorginte a ideii construirii unei catedrale a fost recunoscută și susținută de patriarhul nostru Preafericitul Daniel în discursul său de la Academia Română cu prilejul zilei Culturii Naționale 2014 (13). Nicolae Șt. Noica în cartea sa *”Catedrala Mântuirii Neamului – istoria unui ideal”* și istoricul Mircea Dușu în articolul *”Odiseea Catedralei Neamului a început în 1877* (www.Historia.ro) susțin argumentat aceeași origine (6). Ideea nu a rămas fără ecou în societatea românească de vreme ce imediat după apariția articolului un filantrop bucureștean pe numele său Dimitrie Ghica (fiul domnitorului Grigore Ghica), om politic cu numeroase funcții politico-administrative și chiar

președinte al Senatului României (1887-1888), cunoscut în societatea bucureșteană ca "beizadea Mitică", anunță că înființează un comitet pentru adunarea banilor necesari "pentru zidirea unei mărețe catedrale cum se cuvine"

Din nefericire entuziasmul începutului se va împotmoli curând pentru că "totul a mers bine, dar zelul s-a potolit, lumea realizând că și zidirea unei catedrale mărețe e un lucru prea mare pentru ca să fie scos la capăt prin subscrieri de bună voie și guvernul a făgăduit că va purta el de grijă" (5). Ideea va reveni și mai acut în 1881 cu ocazia proclamării României ca Regat, când regele, în dorința de a da "un strat reprezentativ de civilizațiune" tânărului său regat, se va angaja într-o serie de proiecte mărețe pe care va reuși să le realizeze. Așa încât pe lângă unele realizări de referință în spațiul civil, cum ar fi; Ateneul Român, Palatul de Justiție, Palatul CEC, podul peste Dunăre de la Cernavodă etc, va reuși reconstrucția unor lăcașuri de cult precum; Catedrala Metropolitană din București, Biserica Domnița Bălașa, Mănăstirea Curtea de Argeș (care va deveni necropola regilor României), Mănăstirea Trei Ierarhi din Iași, Biserica Sfântul Dumitru din Craiova, Catedrala Mitropolitană din Târgoviște etc.

Printre aceste obiective s-ar fi aflat și o catedrală catolică, dat fiind faptul că regele era catolic, ceea ce a stârnit o replică violentă din partea lui Mihai Eminescu care în câteva articole în ziarul "Timpul" cere efectiv regelui să aleagă între o catedrală pentru majoritatea ortodoxă a poporului pe care-l conducea și o minoritate catolică. Regele, chiar dacă nu renunță la ideea construirii catedralei catolice ("Sfântul Iosif" n.n.), va dispune prin decret regal alocarea unei sume de cinci milioane lei aur pentru construirea unei catedrale ortodoxe. "Noi înșine în marea capitală a României a cărei populațiune va ajunge curând la un sfert de milion nu avem o singură catedrală, o singură zidire religioasă mai acătării, o catedrală în favorul bisericii statului"(M. Eminescu – "Timpul", 1881, 1882, 1883) (11),

Cu toate acestea, zidirea catedralei nu va începe nici după zece ani de la prima semnalare ca necesitate națională, deși o altă personalitate filantropică, Dimitrie A Sturdza, în calitatea sa de ministru al cultelor (1885-1888) în guvernul lui I C Brătianu, încearcă revitalizarea demersului și chiar obține un credit de trei milioane de lei pentru începerea lucrărilor. Proiectul nu va fi pus în practică nici de data aceasta. Până la urmă acești bani vor fi dirijați pentru continuarea proiectului educațional la nivel național al lui Spiru Haret, aflat în plină desfășurare.

Urmare a acestor eșecuri, în 1898 se constituie o comisie de studiu la nivelul Ministerului Cultelor, care va constata că deocamdată pornirea proiectului nu are sorti de izbândă datorită faptului că statul nu este în măsură să asigure finanțarea corespunzătoare, iar colecta publică nu va putea acoperi nevoile de finanțare. În plus, se ridică și problema amplasamentului care trebuia să țină cont de anumite rigori privind spațiul și împrejurimile sale și bună parte trebuia obținut prin exproprieri care nu erau ușor efectuate (12). Această imposibilitate de a pune în practică proiectul nu era departe de adevărul acelor timpuri, pentru că dincolo de cauzele obiective evocate mai sus, erau împedimentele pe care o birocrăție în ascensiune le ridică și chiar de o opoziție, nu rareori manifestă, chiar din partea clerului superior (12).

Este și cazul propunerii din anul 1900 a doctorului Constantin Istrate, deputat în Parlamentul României, care sugera preluarea proiectului de către Biserică, cu

deschiderea subscripției publice, iar guvernul să participe pe măsura posibilităților bugetare. Sfântul Sinod se va opune prin vocea mitropolitului Moldovei și a episcopului Romanului pe motiv că averile bisericesti au fost preluate de stat și statul are obligația împlinirii acestui proiect.

Legenda meșterului Manole și proiectul Catedralei Mântuirii Neamului

Comparația nu pare deplasată dacă avem în vedere numeroasele dezamăgiri, renunțări sau abdicări de la ideea de a avea o catedrală pe măsura spiritualității acestui popor. Dincolo de impedimentele obiective ale epocii era și factorul uman, care nu întotdeauna s-a ridicat la nivelul acestui deziderat, cu adevărat de importanță națională. Așa încât tot ce se imagina pozitiv în spiritul acestei idei se dărâma peste noapte din diverse motive, obiective sau subiective.

În cele din urmă Biserica va prelua proiectul de construire a catedralei și va constitui o comisie în scopul colectării fondurilor formată din trei personalități ecleziastice ale timpului; PS Nifon Ploieșteanul - vicarul Mitropoliei Ungrovlahiei, PS Calistrat Botoșeneanul - vicarul Mitropoliei Moldovei și PS Pimen Ploieșteanul - vicarul Episcopiei Argeșului. Și acest început promițător pe care le parcurgea România și Europa, prin cele două războaie balcanice și mai ales Primul Război Mondial.

Greutăților vremurilor li se adăugau și diferențele de percepție a societății civile privind necesitatea construirii acestui edificiu, la care se adăugau și neînțelegerile din interiorul lumii ecleziastice, mai ales după trecerea la cele veșnice a mitropolitului primat Calinic și disputa juridică între Iosif Gheorghian și Ghenadie Petrescu, soldată cu caterisirea celui din urmă. Acestor neajunsuri se mai adăugau și o anumită reticență, chiar din partea clerului, în a avea lăcașuri mari, considerând că comuniunea cristică este mai strânsă în lăcașuri mici (după modelul grecesc), prin urmare aici monumentalul nu și-ar avea locul, mai ales că se acredita ideea că era de sorginte apusean-occidentală.

Ceea ce părea însă mai vizibil și mai pregnant, era lipsa unei personalități puternice care să-și asume responsabilitatea unei asemenea întreprinderi și să se dedice efectiv realizării acestui măreț proiect. Acest aspect era cu atât mai important, cu cât România, pe deplin Întregită după Tratatul de la Trianon, însuma o populație de peste 16 milioane de locuitori și avea un teritoriu mai mult decât dublu față de perioada antebelică. Dar poate cel mai important era faptul că în România Întregită se intersectau patru culturi diferite, provenite de la stăpânirile străine vremelnice; catolică și protestantă la vest și la nord, pravoslavnic-slavonă la est, sud și sudvest, musulmană la sudest și creștin ortodoxă în vechiul regat, culturi care trebuiau armonizate.

Nevoia unei catedrale reprezentative a Neamului se resimțea la modul cel mai acut, dar cu alte exigențe și în raport direct cu noile realități, în care monumentalul trebuia să domine spațiul. La rândul său, spațiul trebuia să fie suficient de larg pentru a asigura pelerinajul marilor evenimente naționale și sărbători creștine. Accesul și amplasamentul, la rândul lor, trebuiau să corespundă noilor realități urbanistice, dar și celor de perspectivă. Însăși marile personalități ale culturii și vieții academice ale timpului vor sublinia aceste noi exigențe pentru reprezentativitatea

catedralei. *"Puneți catedrala undeva sus, în vază (la vedere n.n.) puneți-o, la loc larg, deschis, unde este Arsenalul Armatei de exemplu"* spunea Nicolae Iorga în *"Neamul Românesc"* îndemn profetic care avea să se împlinească abia în zilele noastre (9).

La rândul său, Nae Ionescu sublinia fără echivoc nevoia de monumental în *"Predania"*; *"Biserica noastră în reprezentanța ei are nevoie de monumental (...). Biserica noastră are nevoie și ea de strălucire și statul nu poate să i-o refuze"* (7). Reflecții sugestive din partea celui mai mare istoric al nației, care cunoștea mai bine ca oricine zburciul istoric al acestui popor, dar și din partea celui mai mare filosof care, la rândul său, cunoștea la fel de bine nevoile moral spirituale ale aceluiași popor.

O ultimă implicare majoră a politicianului a fost inițiativa primului președinte al Parlamentului României pe deplin întregite, deputatul basarabean Vasile Stroescu, un apropiat al patriarhului Miron Cristea, care se implică în demararea proiectului cu schițe și planuri, dar moartea lui în 1926 va zădărnici și această încercare (12).

Un licăr de speranță în împlinirea acestui vis a fost alegerea, în decembrie 1918, ca mitropolit primat al României pe deplin întregite, a episcopului de Caransebeș, Miron (Ellie) Cristea, unul din artizanii Marii Uniri, care va deveni în 1925 primul patriarh al României odată cu ridicarea la rang de patriarhie a Bisericii Ortodoxe Române declarată autocefală încă din 1885. Proiectul, care trebuia să aibă titulatura de *"Catedrala Mântuirii Neamului"*, părea mai mult ca oricând aproape de realizare, mai ales că în perioada 1927-1930 patriarhul a făcut parte din consiliul de regență al României, iar între 1938-1939 a îndeplinit funcția de prim ministru al țării sub dictatura regelui Carol al II-lea.

Din cele 12 propuneri analizate de o comisie de experți în ședința din 23 februarie 1929 prezidată de patriarh, se vor reține trei; terenul de pe Dealul Mihai Vodă, unde se afla Arsenalul Armatei, terenul unde astăzi se află Teatrul Național și Hotelul Intercontinental și terenul de la poalele Dealului Patriarhiei și Halele Centrale (actuala Piață a Unirii), alegându-l totuși pe ultimul care nu implica cheltuielile uriașe cu strămutarea și exproprierea (12). Patriarhul va reuși să sfințească locul viitoarei catedrale, ocazie cu care îndeamnă credincioșii la un gest de sprijin *"pentru zidirea, terminarea și înzestrarea catedralei noi, ca astfel prin cârmida sa, ori prin firul de nisip al jertfei sale, fiecare credincios al bisericii să se simtă legat de Catedrală, de Biserica Patriarhiei Române, de Catedrala Mântuirii Neamului"* (12).

Vicisitudinile vremurilor, frământările sociale, agitațiile și neînțelegerile în plan politic, dictatura regală, atacurile neîntrerupte ale vecinilor soldate cu rapturile teritoriale în baza tratatului Ribentrop-Molotov, al II-lea Război Mondial cu campania din Est și apoi cea din Vest, iar ca un corolar al neșanșei istorice, regimul comunist-ateu instalat cu tancurile sovietice și cu consistentul ajutor al trădării interne, păreau să îngroape definitiv proiectul. Pentru că de data aceasta se puneau problema supraviețuirii credinței strămoșești și conservarea a ceea ce se realizase de-a lungul veacurilor în plan material, dar mai ales în plan spiritual și cultural (6).

O încercare a patriarhului Nicodin Munteanu în anul 1943 va rămâne fără rezultat. Ideea însă, va rămâne la fel de vie în inima clerului și credincioșilor, ca și în sufletul întâistătătorilor bisericii noastre; Iustinian Marina și Iustin Moisescu, chiar dacă traducerea ei în fapt părea o iluzie cel puțin în acele vremuri ale întunecatei dictaturi comuniste.

Sorocul unei mari împliniri

"Minune prea de tot mare n-ar fi dacă ar trebui să treacă fie măcar și o sută de ani, pentru ca să se poată începe zidirea unei catedrale la București – dacă mai e să se facă un asemenea început" spunea Ioan Slavici în articolul său citat mai sus (15). Nu la 100 de ani, dar la 87 de ani de la aceste cuvinte profetice și la 138 de ani de când împreună cu Eminescu visa la acest măreț eveniment, se întâmpla minunea începerii lucrărilor pe Dealul Arsenalului, alături de clădirea Parlamentului României, teren pe care îl preconiza Nicolae Iorga ca fiind de maximă vizibilitate și a unei construcții monumentale și strălucitoare, cum o preconiza la rândul său Nae Ionescu (vezi mai sus).

Drumul nu va fi deloc ușor, chiar dacă epoca comunistă își încheiase nefastul impact asupra spiritualității poporului nostru. Ideea va prinde din nou contur în anii 90 ai secolului trecut, când vrednicul de pomenire patriarhul Teoctist își îndreaptă strădaniile în reluarea aceluiași proiect care, din nefericire, va întâmpina același gen de greutăți și tergiversări în stabilirea amplasamentului și începerii lucrărilor (12).

Noua odisee va începe în 1995 când, cu ocazia împlinirii a 110 ani de autocefalie a Bisericii Ortodoxe Române și a 70 de ani de patriarhat, patriarhul Teoctist adresează un apel întregii societății românești pentru ași orienta eforturile spre realizarea Catedralei Mântuirii Neamului, mai ales că de data aceasta se adăugau Martiriului Neamului, martiriul victimelor comunismului și a celor care și-au pierdut viața la revoluția din decembrie 1989 (6).

Periplul va începe tot cu amplasamentul din Piața Unirii care va fi din nou sfințit de patriarh pe data de 5 februarie 1999 și chiar binecuvântat de papa Ioan Paul al II-lea în istorica sa vizită din 7-9 mai al aceluiași an. Va continua apoi cu alte două oferte de amplasament, printre care și cea din Piața Carol, ambele respinse ca insuficiente ca spațiu, dar și datorite unor controverse apărute în spațiu public susținute și alimentate de niște structuri care nu au nimic comun cu națiunea română și spiritualitatea sa, dincolo de faptul că locația era și insuficientă ca spațiu și vizibilitate.

Acest periplu se va încheia în 16 februarie 2005 când Primăria Generală a Capitalei trece în patrimoniul Patriarhiei un teren de 11 hectare din Dealul Arsenalului, ceea ce oferea posibilitatea, nu numai de a construi Catedrala Mântuirii Neamului, ci și a anexelor necesare unui asemenea obiectiv. Răbdarea, diplomația și perseverența patriarhului Teoctist va reuși să învingă toate obstacolele, chiar și cele ridicate de așa zisa "societate civilă" alături de unele grupări elitiste, adepte a unor ideologii postmoderniste care negau la modul vehement necesitatea construirii catedralei. Opoziția venea în fapt din partea acelor structuri ce promovează autonomia și individualitatea care, chipurile, vor să înlăture prejudecățile, reperatele și cutumele morale, opunându-se vehement la tot ce înseamnă valoare umană, adică credință, moralitate, respect pentru viață, respect pentru propria-ți persoană și față de ceilalți, bunăcuviință în viața de zi cu zi, reperate pe care le regăsești, cu asupra de măsură, doar în morala creștină.

Este vorba despre acea "cultură a morții" despre care PS Ignatie – episcopul Hușilor – arăta în scrisoarea pastorală (2 aprilie 2018) intitulată *"Învierea Domnului – sămânța vieții într-o cultură a morții"*, în care sublinia faptul că singura cale de ieșire din acest impas sufletec este practicarea tradiției creștine a neamului pe care o

regăsești doar în biserică și familie. Aceasta este și una din rațiunile construirii unui asemenea edificiu cu rezonanță în sufletul creștin al acestui popor, plămădit în acest spirit de la începuturile sale. Pentru că, așa cum spunea Petre Țuțea *"doar în biserică omul se întâlnește cu Dumnezeu și își dă seama cât de mic și neajutorat este. În biserică află că există"*

Primul pas era făcut, prima etapă era împlinită și urma de data aceasta greul, adică etapa făptuirii, a împlinirii sorocului atât de mult așteptat. După obștescul sfârșit și trecerea la cele veșnice al vrednicului de pomenire, patriarhul Teoctist Arăpașu la 27 iulie 2007, noul întâistătător în scaunul patriarhal, Preafericitul Daniel, va face din Catedrala Mântuirii Neamului un scop, un obiectiv, care se cerea împlinit pentru martiriul acestui neam, pentru gloria acestui popor și pentru cinstirea credinței sale greu încercate de-a lungul istoriei.

Se va dovedi a fi acea personalitate așteptată, puternică, care să se dedice trup și suflet acestui măreț obiectiv, în măsură să învingă vitregiile și potrivnicile vremurilor și oamenilor, pentru a împlini visul unui neam și a patriarhilor săi. În sfârșit, urca în scaunul patriarhal o personalitate care avea în spate o bogată experiență social misionară în calitatea sa de Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, prin înființarea centrului

social Proviđența la Iași, a trustului media Trinitas și lansarea proiectului *"nici un sat fără biserică"*, ceea ce dovedea un spirit pragmatic deosebit, de care biserica avea atâta nevoie.

Sfințirea locului avea să se înfăptuiască pe 29 noiembrie 2007, iar construcția efectivă va începe la sfârșitul anului 2010 după un proiect care trebuia să îndeplinească criteriile de structură, arhitectură, culturale și culturale stabilite de o comisie de experți și dată apoi în execuție firmei băcăoane S.C. WANEL EXIM, SRL. După aproape opt ani de neobosită preocupare și muncă asiduă, Catedrala se înalță sveltă, maiestuoasă, dominând Bucureștii prin înălțimea sa, vrând parcă să proiecteze spre ceruri credința și nădejdea de veacuri a acestui popor (5).

În ziua sorocită, patriarhul bisericii noastre Preafericitul Daniel dimpreună cu Sanctitatea sa Bartolomeu I, patriarhul egumenic al Constantinopolului (Noua Romă), mitropolitul Hrisostom de Parnas conducătorul delegației Bisericii Greciei, reprezentanți ai bisericilor surori, mitropolii, arhiepiscopii și episcopii țării, într-un sobor impresionant vor săvârși ritualul sfințirii. Patriarhul va bate la ușa de bronz a catedralei pentru a deschide calea intrării "Împăratului Slavei" urmată apoi de ritualul sfințirii altarului și catapetesmei, ambele un unicat de măreție și frumusețe, iar clopotele de bronz vor suna pentru prima dată vestind poporului și lumii că aici ortodoxia este la ea acasă, că credința acestui neam a stat la baza dăinuirii lui, că cei care s-au jertfit nu vor fi niciodată uitați, că aici se va întruchipa nădejdea noastră ca națiune și popor.

Catedrala în sine, prin concepția ei arhitectonică, este o îmbinare fericită a stilului moldovenesc cu cel brâncovenesc și neobizantin în care monumentalul domină ca o ofrandă adusă istoriei noastre plină de jertfă (3). După săvârșirea ritualului sfințirii a fost oficiată prima liturghie de același înalt sobor întru pomenirea eroilor și martirilor neamului, ca și a patronului spiritual al catedralei Sf. Apostol Andrei. Impresionantă este acustica acestui măreț și maiestuos lăcaș, pusă în valoare prin răspunsurile corului care creiau o ambianță divină.

Fără îndoială că mai sunt multe de făcut, pentru că va trebui săvârșită pictura care la rândul ei va fi un unicat prin stilul mozaic, de asemenea catedrala este concepută într-un complex arhitectonic multifuncțional care să-i îndeplinească menirea culturală și culturală.

Trăire spirituală și semnificație istorică

Pentru acei care se apleacă asupra istoriei poporului nostru există convingerea că trăirea creștină și ortodoxismul nostru au stat la baza dăinuirii noastre ca Neam și Țară. Mila cerească și nădejdea în ea a fost reazăm și chezașia trecerii strămoșilor noștri prin istorie, iar creștinismul în sine a fost cadrul în care cultura noastră a prins contur (Nichifor Crainic – *Ortodoxie și Etnografie*, Ed. Cugetarea, Buc. 1938).

Ca simplu mirean, care am avut bucuria și privilegiul trăirii acestui moment de înaltă spiritualitate prilejuit de sfințirea Catedralei Neamului și cunoscând oarecum evoluția istorică a ortodoxiei noastre, pot spune că acest eveniment se înscrie la loc de cinste alături de cel puțin alte două evenimente majore ale creștinismului românesc; sfințirea mănăstirii Curtea de Argeș la 1517 și Sinodul de la Iași din 1642. Ca amploare și semnificație aceste evenimente aveau să marcheze evoluția bisericii noastre așa cum am convingerea că ridicarea acestui panteon al ortodoxiei noastre, întrupat în Catedrala Națională, va avea semnificația unei mărturii de credință și recunoștință a acestui popor atât de încercat în istoria sa.

Sfințirea Bisericii Curtea de Argeș, ctitorită de Neagoe Basarab, avea să devină poate eel mai important eveniment creștin de la evanghelizarea daco-geților de către Apostolul Andrei. Iată cum descrie Gavril Protul măreția și anvergura acestui eveniment, a cărui amploare depășise tot ce se văzuse până

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

asist. univ. dr. Bogdan Rățoi,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

dr. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Prof. dr. Janeta Maria Pleșa-Iuga,

Timișoara

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

**Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui**

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

atunci. *"Pentru întâia dată un patriarh din Constabtinopol, Teolipt, se afla pe pământul românesc, el era însoțit de episcopii de Sares, de Sarde, de Mida și de Medelnic. Mitropolitul Țării Românești în acest timp era Macarie. Și el a venit cu egumenii mănăstirilor ce erau în toată țara, toți arhimandriții și egumenii mănăstirilor din Muntele Athos. Se făcu de cu seară, la 14 august, vecernie și colivă în ajunul hramului, apoi spre seară praznic, după care călugării începură denii în cuprinsul de marmură strălucitoare de aur, al mănăstirii celei nouă. Și sfârșind denia când se vărsau zorile. A doua zi, Neagoe însuși așeză la locurile lor icoanele scumpe dăruite de dânsul, pe când clerul cu patriarhul în frunte se gătea de slujba cea mare a liturghiei după această târnosire de mână domnească. Până atunci, un al doilea ospăț primi la mesele întinse pe pajiște toată boierimea la un loc cu săracii de pe aceste locuri, cei mici, săraci, văduve, mișei și cei neputernici"* (1).

Însuși Neagoe Basarab impresionat de măreția momentului va exclama; *"Ce este omul, Doamne, de ai făcut atâta mărire pentru el?"* iar Nicolae Iorga, în a sa Istorie a Bisericii românești, va consemna *"A fost un prilej și un mod de afirmare a unității ortodoxiei cum nu se mai văzuse până atunci"* (8)

Sinodul de la Iași, la rândul său, a fost unul din marile evenimente ale ortodoxiei, întrunit în Moldova sub patronajul domnitorului Vasile Lupu. Acest eveniment, chiar dacă nu a atins amploarea participativă a celui de la Curtea de Argeș, rămâne în istorie prin semnificația sa. În cadrul acestui sinod cele trei ramuri ale ortodoxiei; greacă, latină și slavă, reprezentate la nivel de arhierii și coordonate de Mitropolitul Varlaam, vor definitiva Mărturisirea de Credință inițiată de Petru Movilă (mitropolitul Kievului), care consta în negarea purgatorului, invocarea Duhului Sfânt (epicleza) în momentul prefacerii darurilor și afirmarea simbolului de credință; Tatăl Nostru și Fericitirile (2).

Important este faptul că hotărârea Sinodului de la Iași a fost împărtășită de patriarhia Constantinopolului și de întreaga ortodoxie, păstrându-și și astăzi valoarea canonică și dogmatică. De altfel, *"Dicționarul Bisericii Universale"* (Oxford) consemnează faptul că *"Alături de Sinodul de la Ierusalim (1602), Sinodul de la Iași (1642) a fost cel mai important Conciliu al Bisericii Răsăritene după căderea Constantinopolului"* (8).

Iată că primul pas în împlinirea *"Istoriei unui Ideal"* (Mircea Duțu) s-a făcut într-o atmosferă de sfințenie și măreție, tipică marilor evenimente creștine, cu participarea patriarhului egumenic al Constantinopolului întocmai ca la sfințirea Mănăstirii Curtea de Argeș la 1517, iar comuniunea de trăire creștină se realizează în spiritul aceleiași Mărturisiri de Credință stabilită la Sinodul de la Iași la 1642.

România, chiar dacă astăzi la sfârșit de Centenar nu mai este pe deplin Întregită, are o Catedrală Națională reprezentativă, în care trecutul, prezentul și viitorul se îngemănează, atât ca jertfă și trăire creștină, cât și ca nădejde și reazăm pentru vremurile ce vin. Pășind sub cupola acestei maiestuoase catedrale ai acel sentiment de înălțare sufletească că aparții unui neam care știe să-și prețuiască strămoșii, valorile și credința. *"Acum mai mult ca oricând să retrăim bucuria unității de credință și de neam întocmai ca înaintașii noștri la 1918. La împlinirea a 100 de ani de la Marea Unire catedrala Națională trebuie să fie un liant național, un simbol al valorilor materiale și spirituale ale poporului român"* ne îndeamnă Preafericitul Daniel cu ocazie acestui mare eveniment.

La ceas de bucurie duhovnicească, nu pot să nu îndrept un gând pios de recunoștință pentru cei care de-a lungul anilor mi-au arătat încredere și bunăvoință; precucernicilor părinți protopopi: Vasile Pârcălabu, Adrian Chirvase și Vasile Lăiu, părinților noștri episcopi: PS Ignatie, PS Corneliu Bărlădeanu și vrednicilor de pomenire PS Ioachim Vasluiuanul și PS Iftimie al Romanului, precucervosului Ezechiel de la Mănăstirea Florești și precucernicilor părinți; Constantin Mogoș și Mihai Paraschiv Vasilică.

Bibliografie selectivă

1. Briciu Alexandru – *Sf. Neagoe Basarab ctitorul Mănăstirii Curtea de Argeș*, „Lumina”, 26 septembrie, 2017;
2. Boloneșteanu Otilia – *Sinodul de la Iași "un eveniment mondial"*, Doxologia.ro, 12 octombrie, 2017;
3. Catedrala Națională-de la gând la împlinire – Ed. Cuvântul vieții, Buc. 2018;
4. Costescu George – *Bucureștiul vechiului regat*, Ed. Universul, 1944;
5. Duțu Mircea – *Mihai Eminescu-primul care a cerut o Catedrală a Neamului*, D.C. News, 13 ianuarie, 2011;
6. Duțu Mircea – *Odiseea Catedralei Neamului a început la 1877*, <https://www.Historia.ro>;
7. Ionescu Nae – *Predania; cu, de și despre Nae Ionescu teolog*, Ed. Deisis, Sibiu, 2001;
8. Iorga Nicolae – *Istoria Bisericii Românești și a vieții religioase a românilor*, Tipografia "Neamul Românesc", Vălenii de Munte, 1908;
9. Iorga Nicolae – *O catedrală pentru capitală*, „Neamul Românesc”, 26 februarie, 1926;
10. Manega Ion – *Catedrala Mântuirii Neamului a fost ideea lui Eminescu: Iată dovezile*, www.cunoastelumea.ro, 26 noiembrie 2018;
11. Nedelcea Tudor – *Eminescu și cugetarea sacră*, Fundația Scrisul Românesc, Craiova, 2000;
12. Noica Șt. N – *Catedrala Mântuirii Neamului-istoria unui ideal*, Ed. Bazilica, 2011;
13. Preafericitul Daniel – *Biserica Ortodoxă Română și conștiința națională a poporului român*, "Academica", XXVI, 1, 2016;
4. Turliuc Cătălin – *Un vis mai mare decât veacul*, "Lumina", 8 dec. 2007;
15. Slavici Ioan – *Catedrala Bucureștilor*, "Arhitectura", 1924.

